

Gender gerelateerd geweld in Den Haag in cijfers

Een verkennend onderzoek

Bas Tierolf | Soenita M. Ganpat | Katinka Lünemann | Rosa Glijn

Inhoud

	Samenvatting	3
1	Inleiding	4
1.1.	Achtergrond	4
1.2.	Doel en hoofdvraag	5
1.3.	Methodologische verantwoording	5
1.4.	Leeswijzer	6
2	Verkenning relevante registratiesystemen	7
2.1.	Openbare data	7
2.2.	Gesprekken met deskundigen van relevante organisaties	7
2.3.	Conclusie	9
3	Politiegegevens gender gerelateerd geweld Den Haag	10
3.1.	Methodologische achtergrond politiegegevens	10
3.2.	Huiselijk geweld	12
3.3.	Stalking	17
3.4.	Femicide	21
3.5.	Conclusie	22
4	Resultaten duidingssessie: Kernpunten	23
5	Conclusie en aanbevelingen	25
5.1.	Bevindingen	25
5.2.	Aanbevelingen	27
	Literatuurlijst	28
	Bijlage: Methodologische reflectie	29

Samenvatting

De gemeente Den Haag heeft, in samenwerking met professionals en beleidsmakers, een beleid ontwikkeld om gendersensitief te zijn in de aanpak van huiselijk geweld en het voorkomen van femicide (Aanpak gendergerelateerd geweld 2023-2026).

Het Verwey-Jonker Instituut is gevraagd een verkenning te doen naar de mogelijkheden om op grond van bestaande registratiesystemen de aard en omvang van gender gerelateerd geweld in Den Haag zichtbaar te krijgen.

De vraagstelling van dit onderzoek is: Wat is de aard en omvang van gender gerelateerd geweld gebaseerd op de relevante registratiesystemen in Den Haag? Het doel was om inzicht te krijgen in de aard en omvang van gender gerelateerd geweld in Den Haag, door gebruik te maken van bestaande registratiesystemen en gesprekken te voeren met deskundigen van onder meer politie, Veilig Thuis, de reclassering, het CBS en de Universiteit Leiden. Uiteindelijk heeft bovenstaande exercitie opgeleverd dat we alleen gebruik hebben kunnen maken van politiedata. In de afrondende fase van het onderzoek is een duidingssessie gehouden met experts, bestaande uit vertegenwoordigers van de politie, Veilig Thuis, het Zorg- en Veiligheidshuis, De Waag en de gemeente Den Haag.

De politie heeft speciale query's en selecties gedraaid om de gevraagde gegevens over gender gerelateerd geweld te kunnen leveren waarbij gender gerelateerd geweld is gedefinieerd als geweld dat samenhangt met sekseverschillen. Omdat gender gerelateerd geweld geen onderwerp is dat standaard door de politie wordt behandeld, moesten er speciale query's en selecties worden gedraaid om de gevraagde gegevens te kunnen leveren. Dit extra werk is uitgevoerd door een onderzoeker van de Politie Eenheid Den Haag, waarvoor wij dankbaar zijn. Gevolg is wel dat de hier getoonde gegevens moeilijk zijn te relateren aan andere bronnen of gegevensleveringen van de politie. Ze leveren dus een unieke bewerking van politiegegevens op waarmee iets gezegd kan worden over gender gerelateerd geweld in Den Haag in de laatste vijf jaar. In dat licht moeten deze resultaten ook gezien worden.

Uit een eerste verkennende analyse op basis van verkregen lokale politiedata van Politie Eenheid Den Haag over de periode 2020-2024, blijkt dat vrouwen disproportioneel vaker slachtoffer zijn van geweld door mannen dan andersom. Vrouwen zijn vaker slachtoffer van huiselijk geweld, dit betreft vooral (ex-) partnergeweld. Daarnaast zijn vooral vrouwen slachtoffer van stalking, zowel stalking door de ex-partner als stalking in het publieke domein. Ook blijkt dat de risico-inschatting bij stalking tegen vrouwen vaker als hoog wordt ingeschat dan bij stalking tegen mannen. De beschikbare politiegegevens tonen met name een lichte afname van huiselijk geweldincidenten over de afgelopen vijf jaar, terwijl stalkingincidenten zijn toegenomen. Partnerdoding door partner of ex-partner komt relatief weinig voor. In de periode 2020 tot en met 2022 zijn in Den Haag zes vrouwen gedood door hun mannelijke partner en één man door vrouwelijke partner. Doding komt zeven keer vaker voor bij vrouwelijke slachtoffers dan bij mannelijke slachtoffers.

Het is belangrijk om het inzicht in gender gerelateerd geweld te vergroten, zodat effectief beleid en passende interventies kunnen worden ontwikkeld. Uit dit verkennend onderzoek blijkt dat bestaande registratiesystemen, zoals die van politie en Veilig Thuis, hiervoor slechts beperkt bruikbaar zijn. Cruciale informatie over de relatie tussen dader en slachtoffer, het type geweld en de context ontbreekt vaak. Het is daarom aan te bevelen om registratiepraktijken te verbeteren, bijvoorbeeld door het toetsingskader van De Vaan et al. (2016) als voorbeeld te nemen, en aanvullend verdiepend onderzoek te doen.

Al met al benadrukt de verkenning het belang van meer aanvullend onderzoek om een vollediger beeld van gender gerelateerd geweld te krijgen, zodat nader toegewerkt kan worden naar het vormgeven van de aanpak van gender gerelateerd geweld in de gemeente Den Haag. Daarbij zijn aanvullende methoden cruciaal. Het is onder meer aan te bevelen om kwalitatieve data te verzamelen door het afnemen van interviews en het doen van dossieronderzoek. Wij bevelen onder meer aan om te investeren in kwalitatieve verdieping, om meer context te verkrijgen, motieven beter te begrijpen en de vaak onzichtbare rol van psychisch geweld zichtbaar te maken, aangezien dit regelmatig onder de radar blijft.

1 Inleiding

Den Haag kent een lange historie van een gedegen aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Wat daarbij onderbelicht is, is expliciete aandacht voor genderaspecten, zoals dit overigens geldt voor heel Nederland. Gender gerelateerd geweld is een complex en wijdverspreid probleem dat disproportioneel vaak vrouwen en personen treft die niet volgens traditionele gendernormen leven (Akkermans et al., 2023). Recentelijk krijgt het voorkomen van femicide, en met name het doden van vrouwen door hun (ex-)partner, evenals genderverschillen in slachtofferschap van ernstig geweld in huiselijke kring (ernstige vormen van dwang en controle en geweld), aandacht in de media en politiek. Niet alleen de rijksoverheid^[1], maar ook de gemeente Den Haag heeft recent beleid ontwikkeld. In 2023 heeft de gemeente met professionals en beleidsmakers in het veld een beleid geformuleerd om meer gendersensitief te zijn in de aanpak van huiselijk geweld en gericht op het voorkomen van femicide (Aanpak gendergerelateerd geweld 2023-2026).

Het nieuwe beleid is gericht op verschillende vormen van gender gerelateerd geweld, d.w.z. geweldsvormen waar vrouwen vaker slachtoffer van zijn, evenals personen die niet volgens de traditionele mannelijke en vrouwelijke normen leven, zoals lhbtq+ personen. Het gaat niet alleen om het voorkomen van femicide, maar ook om bewustwording van patronen van ernstige controle, dwang en geweld (intieme terreur), en om het verbeteren van de aanpak van stalking door (ex-)partners en schadelijke praktijken. Om dit te verwezenlijken zet de gemeente Den Haag zich samen met alle betrokken netwerkpartners in op een integrale aanpak die gendersensitief en cultuursensitief is. Onder de integrale aanpak valt het bevorderen van deskundigheid bij professionals en het sneller herkennen van signalen. Daarnaast worden meer interventies ingezet en wordt het hulpaanbod vergroot.

De gemeente wil graag weten of het ingezette beleid eraan bijdraagt dat intieme terreur, (ex-)partner stalking, en schadelijke praktijken sneller worden herkend, en of er daardoor een betere aanpak van de grond komt waardoor het geweld sneller stopt. Om dit te kunnen meten is een onderzoek over een langere periode nodig. Daarvoor is een verkenning nodig naar wat op dit moment al via bestaande registratiesystemen inzicht geeft in de aard en omvang van gender gerelateerd geweld in Den Haag.

De gemeente Den Haag heeft het Verwey-Jonker Instituut gevraagd een verkenning te doen naar de mogelijkheden om op grond van bestaande registratiesystemen de aard en omvang van gender gerelateerd geweld in Den Haag zichtbaar te krijgen, waarbij gender gerelateerd geweld is gedefinieerd als: femicide, intieme terreur en stalking.

1.1. Achtergrond

In de Haagse nota Aanpak gender gerelateerd geweld 2023-2026 wordt onder gender verstaan: rollen, gedragingen, activiteiten en eigenschappen die men in een maatschappij passend vindt voor vrouwen en mannen. Gender gerelateerd geweld betekent dat mensen van een bepaalde sekse onevenredig worden geraakt. Het gaat om geweld waarbij gender een rol speelt in het ontstaan of het voortduren van het geweld. Sociaal-culturele opvattingen en verwachtingen over mannen of vrouwen kunnen leiden tot conflicten en geweld of invloed hebben op het voortduren van het geweld. De relatie tussen geweld en gender loopt dan ook via ongelijkheid, macht en controle. Hoe direct of indirect de relatie tussen gender en geweld is, is niet in alle gevallen aan te geven. Het is belangrijk dat er bij het signaleren en bestrijden van geweld aandacht is voor de invloed van gender, omdat de aanpak daardoor effectiever wordt. Gender gerelateerd geweld raakt alle mensen, maar het raakt in meerdere mate vrouwen en lhbtq+ personen.

Gender gerelateerd geweld omvat veelal geweldsvormen waarbij vrouwen disproportioneel vaker slachtoffer zijn dan mannen, evenals personen die niet volgens de traditionele mannelijke en vrouwelijke normen leven (Römkens, 2010; Duysak et al., 2022). De oorzaken van dit geweld liggen in de maatschappelijke ongelijkheid tussen de seksen binnen een patriarchale samenleving, waarbij gender gerelateerd geweld voortkomt uit het systeem van (vrouwen)onderdrukking. Daarom dienen de maatschappelijke oorzaken van gender gerelateerd geweld, waaronder femicide, te worden erkend en begrepen, en is een contextuele benadering essentieel (Samadi, 2024).

In het beleid van de gemeente Den Haag (Aanpak gendergerelateerd geweld 2023-2026) worden de volgende kenmerken van gender gerelateerd geweld genoemd:

- Het wordt gepleegd door individuen of groepen.
- Het komt voor in alle geledingen van de samenleving.
- Het treft alle sociale categorieën.
- Het beperkt zich niet enkel tot fysiek geweld, soms is het geweld ook economisch, seksueel en/of psychologisch.
- Het geweld wordt niet altijd herkend en/of opgemerkt.
- Het geweld kan ook online plaatsvinden.

1 Rijksoverheid (2024). *Stop Femicide! Plan van aanpak om dodelijk geweld tegen vrouwen en meisjes door (ex-) partner of familie te voorkomen.*

Een gendersensitief beleid betekent dat rekening moet worden gehouden met genderverschillen in sociaal-culturele aannames, rolpatronen en verwachtingen rondom mannelijkheid en vrouwelijkheid; verschillen in sociaal-culturele opvattingen over gender bewerkstelligen namelijk ongelijkheid in macht en afhankelijkheid (Duysak et al., 2022; Vaan et al., 2013; Vaan et al., 2021). Femicide, patronen van ernstige controle, dwang en geweld (intieme terreur), stalking en schadelijke praktijken zijn vormen van gender gerelateerd geweld.

De minimale informatie die nodig is in prevalentieonderzoek naar gender gerelateerd geweld, is informatie over het gender van plegers en slachtoffers in geweldsdelicten. Maar alleen deze informatie is niet genoeg, zoals hierboven aangegeven: om inzicht te kunnen krijgen in gender gerelateerd geweld, zijn verschillende aspecten van belang. De Vaan en collega's (2016) hebben een toetsingskader ontwikkeld met zes dimensies die in relatie met elkaar het patroon van gender gerelateerd geweld aangeeft. Er moet informatie zijn over:

- Wie het geweld pleegt.
- Het soort geweld.
- Tegen wie het geweld wordt gepleegd.
- De relatie tussen pleger en slachtoffer.
- De gevolgen van geweld.
- De rol van controle en dwang binnen geweld.

1.2. Doel en hoofdvraag

Het onderzoek is gericht op het achterhalen van relevante registratiegegevens die jaarlijks kunnen worden geleverd, aangevuld met verdiepende cijfers over slachtoffers van intieme terreur en ex-partner stalking. De nadruk ligt op (patronen van) intieme terreur en ex-partner stalking. Door informatie te verzamelen over de relatie tussen pleger en slachtoffer en de geweldsdynamiek tussen pleger en slachtoffer, kunnen ongelijkheden in macht en afhankelijkheid naar voren komen. In eerste instantie richt het onderzoek zich op de vraag of de huidige registratiesystemen in Den Haag van relevante organisaties (politie, Veilig Thuis, reclassering) relevante data hebben die inzicht geven in de aard en omvang van gender gerelateerd geweld in Den Haag. Zo ja, dan kan op grond van deze data de aard en omvang van gender gerelateerd geweld in Den Haag weer worden gegeven voor 2022 en zo mogelijk ook voor de jaren 2020, 2021 en 2023.

De hoofdvraag van dit verkennende onderzoek luidt: Wat is de aard en omvang van gender gerelateerd geweld (geweld tegen vrouwen, intieme terreur, ex-partner stalking) gebaseerd op de relevante registratiesystemen in Den Haag?

1.3. Methodologische verantwoording

Het onderzoek bestond uit a. een verkennende fase, b. een fase waarin de beschikbare gegevens van de relevante registratiesystemen nader worden geanalyseerd en c. de fase van analyse en rapportage. Hier gaan we achtereenvolgens op in.

a. Verkennende fase

Doel van de verkennende fase is inzicht te krijgen in drie vragen: Welke registratiesystemen bevatten informatie over gender gerelateerd geweld? Hoe toegankelijk zijn deze systemen? En welke informatie bevatten deze systemen? Daartoe hebben we openbare data bekeken en gesprekken gevoerd met onder meer de politie, reclassering en Veilig Thuis. Op grond van deze gesprekken is besloten alleen de beschikbare gegevens van de politie te analyseren.

b. Beschikbare gegevens nader geanalyseerd

Doel van deze fase is inzicht te krijgen in de vraag of verschillende soorten gender gerelateerd geweld zijn te onderscheiden in het registratiesysteem en welke mogelijkheden deze systemen bieden om (door het koppelen van gegevens) de relevante informatie over gender gerelateerd geweld te onttrekken.

In deze fase hebben we alleen op grond van de politiedata een analyse gemaakt. Naast analyse van standaardgegevens is ook een verdieping gedaan op grond van gegevens over de registratie van het risico op stalking.

c. Fase van analyse en rapportage

In deze fase presenteren we de resultaten. De voorlopige resultaten zijn besproken in een duidings sessie met deskundigen uit Den Haag. Vinden zij dat de gevonden resultaten relevante kennis genereren over de aard en omvang van gender gerelateerd geweld in Den Haag; levert dit voldoende informatie om periodiek een set aan relevante data is te genereren? Welke stappen zijn noodzakelijk om de informatie toegankelijk te presenteren?

Tot slot is alle informatie in deze eindrapportage samengevoegd en zijn aanbevelingen gedaan voor mogelijke verbeteringen om inzicht te krijgen in gender gerelateerd geweld in Den Haag.

1.4. Leeswijzer

Deze rapportage is als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 2 *Verkenning relevante registratiesystemen* verkent de bruikbaarheid van bestaande registratiesystemen, zoals die van de politie, Veilig Thuis en de reclassering. Er wordt beschreven welke stappen zijn ondernomen in het onderzoek en waarom uiteindelijk alleen politiedata zijn gebruikt voor de analyse.
- In hoofdstuk 3 *Politiegegevens gender gerelateerd geweld Den Haag* wordt een eerste verkennende analyse gepresenteerd op basis van lokale politiedata van de Politie Eenheid Den Haag. De focus ligt op huiselijk geweld, stalking en femicide, met specifieke aandacht voor sekseverschillen in dader- en slachtofferschap.
- Hoofdstuk 4 *Resultaten duidingssessie: kernpunten* vat de inzichten samen uit een duidingssessie met deskundigen, waarin de voorlopige resultaten zijn besproken en geduid. Tijdens de bijeenkomst werd gereflecteerd op de betekenis van de data en verkend wat de mogelijke implicaties zijn voor de aanpak van gender gerelateerd geweld in Den Haag.
- Hoofdstuk 5 *Conclusie en aanbevelingen* bevat de conclusies en aanbevelingen voor beleid, registratiepraktijken en aanvullend onderzoek. De onderzoeksvragen worden beantwoord in paragraaf 5.1, gevolgd door concrete aanbevelingen in paragraaf 5.2.
- Bijlage 1 *Methodologische reflectie* biedt een kritische beschouwing op het gebruik van politiedata binnen dit onderzoek, waarbij dieper wordt ingegaan op de beperkingen van politiedata bij het onderzoeken van gender gerelateerd geweld.

2 Verkenning relevante registratiesystemen

In dit hoofdstuk geven we aan welke stappen zijn ondernomen en hoe we uiteindelijk alleen gebruik hebben kunnen maken van politiedata (zie Bijlage 1 voor een uitgebreide reflectie op het gebruik van politiedata). We hebben eerst een verkenning gedaan onder openbare data. Vervolgens zijn gesprekken gevoerd met deskundigen van de politie, Veilig Thuis (VT) en reclassering. Bovendien hebben we extra gesprekken gevoerd met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en de Universiteit Leiden over data met betrekking tot femicide (dodelijk geweld tegen vrouwen).

2.1. Openbare data

Onderzocht is in hoeverre in openbare data aandacht is voor gender gerelateerd geweld, waarbij we hebben geïnventariseerd welke informatie beschikbaar is, met de hiervoor genoemde dimensies als uitgangspunt. We hebben een scan gedaan van de Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag^[2], de Veiligheidsmonitor^[3] en de impactmonitor aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling (CBS)^[4]. Daarnaast zijn verschillende relevante publicaties bekeken, zoals de cohortstudies door het Verwey-Jonker Instituut naar aanleiding van meldingen bij Veilig Thuis^[5] en een secundaire analyse hierop inzake dwingende controle^[6]. Ook openbare data van reclassering en Openbaar Ministerie zijn bekeken.

-
- 2 Akkermans, M.M.P., Derksen, E.L.J., Kloosterman, J.G., Moons, E.A.L.M.G., & Wingen, M. (2023). Huiselijk geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag 2022. CBS. <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2023/03/prevalentiemonitor-huiselijk-geweld-en-seksueel-grensoverschrijdend-gedrag>.
 - 3 <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2024/veiligheidsmonitor-2023>.
 - 4 https://dashboards.cbs.nl/v3/dashboardimpactmonitor_hgkm/.
 - 5 Steketee, M., Van Loon-Dikkers, L., Lünemann, M., Dusault, Y., & Tierolf, B. (2023). Huiselijk geweld: een complex en hardnekkig probleem. Derde cohortstudie: Resultaten van de aanpak partnergeweld en kindermishandeling. https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2023/09/220520_Huiselijk-geweld-een-complex-en-hardnekkig-probleem.pdf.
 - 6 Lünemann, K., Lünemann, M., & Steketee, M. (2024). Patroon van dwang en controle is genderspecifiek: Verdiepende analyses derde cohortstudie wat betreft patroon van controle en dwang onder cliënten Veilig Thuis. [124030_Patroon_dwang_controle_genderspecifiek-DerdeCohort.pdf](#).

We kunnen concluderen dat op grond van bestaande openbare data weinig gezegd kan worden over gender gerelateerd geweld (femicide, intieme terreur en stalking), omdat basale gegevens (seks, relatie tussen slachtoffer en pleger, soort geweld, waaronder dwang en controle) ontbreken. Zo omvat bijvoorbeeld de Impact Monitor, geleverd vanuit VT-registraties, onvoldoende data over gender gerelateerd geweld omdat onderscheid naar seks ontbreekt, er niet of nauwelijks gegevens zijn over de slachtoffer- en plegerpositie, en gegevens over de relatie tussen pleger en slachtoffer vaak ontbreken. Kortom, bestaande openbare data geven onvoldoende zicht op gender gerelateerd geweld. Het is daarom belangrijk om toegang te krijgen tot registratiesystemen van organisaties zoals de politie, Veilig Thuis en de reclassering. Daarnaast betreft inzicht in gender, als deze er al is, alleen binaire genderidentiteiten (man/vrouw). Onderzoek naar geweld tegen transgender personen en non-binaire personen is alleen bekend op grond van specifiek onderzoek.

2.2. Gesprekken met deskundigen van relevante organisaties

Om inzicht te krijgen of in de registratiesystemen van politie, Veilig Thuis en reclassering relevante informatie staat of dat er andere plekken zijn waar relevante informatie is te vinden over gender gerelateerd geweld zijn gesprekken gevoerd met deskundigen op het gebied van registratiesystemen en onderzoek werkzaam binnen die organisatie.

Uit de gesprekken met politie en Veilig Thuis kwam naar voren dat in de registratiesystemen wel relevante informatie aanwezig is. De reclassering verwees naar de politieregistratie. Voor cijfers over femicide werd verwezen naar het CBS. Hieronder geven we de hoofdlijnen weer van de gesprekken met deskundigen van voorgaande organisaties.

Gesprek met reclassering

Uit het gesprek met de reclassering blijkt dat zij veel onderzoeksaanvragen ontvangen en hiervoor een strak protocol volgen. Als de politie een zaak als huiselijk geweld labelt, komt deze ook bij de reclassering binnen onder dat label. Er lijkt bij de reclassering niet veel meer mogelijk te zijn dan bij de politie, en de informatie is minder gedetailleerd dan bij de politie. De politie gebruikt een projectcode om zaken te koppelen waardoor meer informatie te verkrijgen is dan bij de reclassering die geen gebruik maakt van een projectcode. Dossieronderzoek bij de reclassering is mogelijk, maar tijdrovend, zo blijkt uit het gesprek met de reclassering.

Gesprek met Politie Eenheid Den Haag

Bij de politie was er bereidheid om op lokaal niveau mee te werken aan het ontsluiten van de regionale data.

In het bijzonder komt uit het gesprek met de politie het volgende naar voren:

- *Huiselijk geweld:* Er is een projectcode voor huiselijk geweld, aangevuld met een code maatschappelijke klasse (incidentcode). Onder maatschappelijke klasse vallen ruzie/twist, eenvoudige mishandeling, bedreiging, vernieling etc.; alle maatschappelijke klassen (incidentcodes) kunnen onder de projectcode huiselijk geweld geregistreerd worden. Veel meldingen huiselijk geweld worden door de politie geclassificeerd als ruzie/twist of huiselijke twist (zonder vervolg). Het gaat om conflicten waar een strafbaar feit kan zijn, maar de politiemedewerkers geen vermoeden van een (bewijsbaar) strafbaar feit vaststellen. Het 'zonder vervolg' betekent dat er geen strafrechtelijk vervolg aan het incident wordt verbonden. In deze gevallen waar geen strafvervolgging plaatsvindt is het niet noodzakelijk om aan te geven wie het slachtoffer en wie de verdachte is. Dit is wel het geval als er sprake is van de maatschappelijke klasse eenvoudige mishandeling, bedreiging of vernieling, of als aangifte is gedaan van een misdrijf.^[7]
- Er moet gelet worden op de volgende punten. Ten eerste wordt een incident dat wordt gemeld niet altijd herkend als een vorm van huiselijk geweld; het wordt bijvoorbeeld beschouwd als vernieling, overlast, bedreiging zonder dit te plaatsen in de context van huiselijk geweld. Het aantal incidenten huiselijk geweld kan worden beschouwd als een ondergrens; niet alle incidenten van huiselijk geweld worden door de politie herkend als zodanig (of in elk geval niet geregistreerd als zodanig).^[8] Ten tweede kan er sprake zijn van dubbele meldingen, alhoewel wordt gezegd dat de vertekening niet heel groot is.
- *Stalking:* Stalkingmeldingen worden geregistreerd als maatschappelijke klasse, niet als projectcode; ze kunnen echter wel onder de projectcode huiselijk geweld geregistreerd worden, maar dat hoeft niet. Er zijn twee klassen: misdrijfklasse F533: Stalking en E391: Overlast stalker (zonder vervolg). Daarnaast bestaat de mogelijkheid om de ernst van stalking via het risicotaxatie instrument bij stalking, de SASH, te achterhalen.

7 Zie hierover ook het onderzoek naar de politie in de netwerkaanpak huiselijk geweld Lünemann & ter Woerds (2021) in de paragraaf over aard en omvang huiselijk geweld (p. 39-41).

8 Zie, Lünemann & ter Woerds, 2021 (p. 40).

SASH is inzetbaar bij stalking in zowel het (semi)publieke domein als in de privésfeer. De inhoud van de SASH mag niet gedeeld worden, maar wel de uitkomst. Er kan daarom achterhaald worden hoeveel SASH's er zijn uitgevoerd voor elk uniek stel^[9], uitgesplitst naar man/vrouw voor zowel dader als slachtoffer. Ook kan de mate van risico (laag/midden/hoog) worden achterhaald. Nadeel is dat de SASH niet altijd wordt uitgevoerd bij een melding van stalking. Als de politie de melding registreert als overlast stalker zonder vervolg wordt er vrijwel nooit een SASH afgenomen.

- *Femicide:* Officieel brengt de politie geen cijfers naar buiten over femicide, omdat er geen wettelijke definitie van femicide is, noch een aparte maatschappelijke code. Femicide in de zin van doding van vrouwen door (ex-) partner of familie valt onder de brede projectcode huiselijk geweld. Het Openbaar Ministerie oordeelt over de vraag of sprake is van femicide.^[10] Op basis van de inhoud van een politiemelding kan wel informatie over de context (relatie) en gender van de dader en slachtoffer achterhaald worden, die aansluiten op het Niet-natuurlijke dodenbestand van het CBS.

Gesprek met Veilig Thuis

Uit het gesprek met Veilig Thuis blijkt dat in meldingen niet standaard het gender van daders en slachtoffers wordt geregistreerd; er wordt vooral geregistreerd op basis van systemen, dat wil zeggen huishouden of gezinssysteem. De rol van direct betrokkenen (in dit geval, of iemand pleger of slachtoffer is) wordt niet standaard geregistreerd. Uit het gesprek met VT blijkt dat het ook niet eenvoudig zal zijn de data uit het registratiesysteem te halen, omdat basale gegevens over slachtoffer- en plegerpositie ontbreken: het is niet duidelijk wie welk geweld pleegt en wie letsel toebrengt of gewond is. Er wordt niet geregistreerd wie de rol van slachtoffer of pleger heeft. Informatie over wie wat heeft gedaan blijkt moeilijk te achterhalen. Dit vergt daarom tijdrovend dossieronderzoek. Op zich wil Veilig Thuis Haaglanden daar wel aan meewerken, maar alleen als Veilig Thuis landelijk meedoet.

9 Met de term 'stel' in de context van SASH wordt niet uitsluitend verwezen naar (ex-)partners. De SASH-tool is breder inzetbaar en bedoeld voor alle vormen van stalking, ongeacht de relatie tussen dader en slachtoffer.

10 Sinds 2024 is het Openbaar Ministerie dit gaan registreren (zie ook: Rijksoverheid (2024). *Stop Femicide! Plan van aanpak om dodelijk geweld tegen vrouwen en meisjes door (ex-) partner of familie te voorkomen*).

Gesprek met het CBS en Universiteit Leiden

In aanvulling op het gesprek met de politie is gesproken met twee deskundigen van het CBS over femicide. In principe is het mogelijk om uit de niet-natuurlijke doodsoorzakenstatistiek jaarlijkse data te onttrekken over moord/doodslagzaken, ook voor Den Haag. Dergelijke data zijn alleen intern in de CBS Microdata omgeving beschikbaar, omdat het gevoelige informatie betreft. Het is mogelijk om data van Den Haag te verkrijgen via een aanvraag voor microdata, waarvoor een aparte toestemmingsprocedure doorlopen dient te worden.^[11]

Daarnaast is gesproken met onderzoekers van de Universiteit Leiden die momenteel bezig te zijn met het opzetten van een Femicide Monitor, waarbij zaken waarin vrouwen om het leven zijn gekomen als gevolg van moord of doodslag uit de Dutch Homicide Monitor worden geselecteerd en geanalyseerd. Dit project, dat naar verwachting twee jaar zal duren, richt zich op het creëren van een wetenschappelijk framework om femicide te selecteren en indicatoren van genderdynamiek uit de data te halen.

2.3. Conclusie

Bovenstaande exercitie heeft opgeleverd dat alleen politiedata geschikt is om iets te zeggen over gender gerelateerd geweld, in die zin dat alleen een onderscheid kan worden gemaakt tussen mannen en vrouwen.

De politie heeft speciale query's en selecties gedraaid om de gevraagde gegevens over gender gerelateerd geweld te kunnen leveren, waarbij gender gerelateerd is gedefinieerd als sekseverschillen. Dit vergde extra inspanning van een onderzoeker van de politie, Kristiaan Schuppers, waarvoor wij onze erkentelijkheid tonen. Omdat de gegevens een specifieke groep betreffen – volwassen mannen als dader en volwassen vrouwen als slachtoffer en vice versa – zijn de getoonde gegevens moeilijk te relateren aan andere bronnen of gegevensleveringen van de politie. De getoonde resultaten zijn uniek omdat er een unieke bewerking van politiegegevens heeft plaatsgevonden waardoor iets gezegd kan worden over gender gerelateerd geweld in Den Haag in de laatste vijf jaar. In dat licht moeten de resultaten in hoofdstuk 3 worden gezien.

11 Hoewel ook gebruik van CBS Microdata in huidig onderzoek mogelijk was, is hiervan afgezien vanwege de daarmee gepaard gaande kosten, die niet binnen het beschikbare projectbudget pasten.

3 Politiegegevens gender gerelateerd geweld Den Haag

Op basis van de conclusie in het vorige hoofdstuk, zijn op dit moment alleen politiedata geschikt om iets te zeggen over gender gerelateerd geweld. In dit hoofdstuk presenteren we een eerste verkennende analyse op basis van verkregen lokale politiedata van Politie Eenheid Den Haag. Het betreft gegevens omtrent Huiselijk geweld, Stalking en Moord en Doodslag in de politieregio Den Haag en de gemeente Den Haag. Voor deze rapportage focussen we ons alleen op de gegevens van de gemeente Den Haag (dus niet op de regio).

We gaan eerst in op de methodologische achtergrond (paragraaf 3.1). Om welke politiedata gaat het, wat is de betekenis van gender als het gaat om politiedata? Welke beperkingen zijn inherent aan politiedata? Vervolgens presenteren we de resultaten. In paragraaf 3.2 gaan we in op huiselijk geweld, daarna op stalking in paragraaf 3.3. We staan kort stil bij femicide in paragraaf 3.4 en sluiten het hoofdstuk af met een conclusie (paragraaf 3.5).

3.1. Methodologische achtergrond politiegegevens

In deze paragraaf gaan we in op de beperkingen van politiedata en hoe huiselijk geweld, stalking en femicide worden geregistreerd door de politie in relatie tot slachtoffer- en daderschap.

3.1.1. Beperkingen politiedata

De politie levert wel een disclaimer bij deze gegevens, omdat alle gegevens specifiek voor dit betreffende onderzoek zijn uitgedraaid, waarbij in overleg met de politie verschillende selecties zijn toegepast.

De disclaimer die de politie bij deze door hen geleverde gegevens aanhoudt is de volgende:

Door het Verwey-Jonker Instituut is aan de politie verzocht bij te dragen aan een onderzoek gericht op gender gerelateerd geweld.

Een eenduidige definitie van dit begrip ontbreekt, dit heeft gezorgd voor een interne zoektocht naar wat er nu precies wordt gevraagd en waar we vervolgens aan bijdragen indien de politie (Eenheid Den Haag) tot verstrekking van bepaalde gegevens – op geaggregeerd niveau - overgaat.

Na intern overleg tussen medewerkers van de afdelingen Bestuursondersteuning, Intelanalyse & Onderzoek en de portefeuille Zorg & Veiligheid is gebleken dat de scope van het onderzoek politieregistraties betreft die zijn gerelateerd aan het thema Zorg & Veiligheid. Dit is iets anders dan een brede uitvraag met betrekking tot gender gerelateerd geweld registraties. Ook is er - in de datalevering - geen aanvullende informatie over de motieven van het gepleegde geweld. Deze noties zijn van belang voor de analyseresultaten van het onderzoek en de eventuele conclusies en aanbevelingen die kunnen volgen.

Voor de analyse van politiegegevens is het begrip gender gerelateerd geweld gedefinieerd als geweld tussen mannen en vrouwen. Dit betekent dat alleen gekeken is naar geweld van volwassen mannen naar volwassen vrouwen, en van volwassen vrouwen naar volwassen mannen, waarbij voor de meeste gevallen verondersteld kan worden dat sprake is van een (ex-)partnerrelatie (romantische relatie).

Bijvoorbeeld geweld tegen lhbtq+ personen, valt vanwege alle beperkingen in de registraties (zie ook hoofdstuk 2), buiten het bereik van dit onderzoek. Het gaat bovendien alleen om gedragingen; er zit geen informatie over het motief in de politieregistratie.

3.1.2. Betekenis data huiselijk geweld, stalking en femicide

Hieronder wordt voor wat betreft de incidenten huiselijk geweld, stalking en moord/doodslag een korte beschrijving ten aanzien van de betekenis van deze termen in de door ons gebruikte registraties gegeven.

Huiselijk geweld

Incidenten huiselijk geweld worden geregistreerd in de politie administratie onder een aparte projectcode 'Huiselijk geweld', zoals in hoofdstuk 2 uiteen is gezet. Deze code wordt door de politie zelf aan een incident toegekend wanneer deze voldoet aan een aantal criteria. Naast de projectcode huiselijk geweld wordt het incident ook geclassificeerd. Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven, wordt in geval van de classificatie twist/ruzie of huiselijke twist (zonder vervolg) de dader- en

slachtofferpositie dikwijls niet geregistreerd. Dit is doorgaans wel het geval bij misdrijven^[12]. In ongeveer 95% van deze misdrijven staat een verdachte of een slachtoffer/aangever geregistreerd. We hebben alleen gekeken naar de misdrijven waarbij zowel een volwassen dader/verdachte als een volwassen slachtoffer bekend was. Alle misdrijven waar alleen een verdachte is geregistreerd, of waar alleen een slachtoffer is geregistreerd, of waar een volwassen verdachte en een minderjarig slachtoffer, of een minderjarige verdachte en een volwassen slachtoffer, of een minderjarige verdachte en een minderjarig slachtoffer, zijn niet meegenomen.

Stalking

Naast de projectcode huiselijk geweld, is er de classificatie stalking. Stalking wordt in de ‘werkinstructie Stalking’ van de politie omschreven als ‘wederrechtelijk stelselmatig inbreuk maken op iemand anders persoonlijke levenssfeer.’ Het betreft iemand bewust de hele tijd lastigvallen, waardoor die persoon zich niet meer veilig voelt en in angst leeft. Voorbeelden van stalking zijn achtervolgen, dreigen met geweld, ongewenste telefoontjes en berichten sturen of op naam van iemand anders dingen bestellen. De kern is dat het gaat om stelselmatig, dus niet eenmalig, gedrag gericht op een bepaalde persoon met het oogmerk de ander te dwingen iets te doen of dulden of om vrees aan te jagen. Stalking kan worden geclassificeerd als overlast stalker (zonder vervolg) en als misdrijf stalking, zoals in hoofdstuk 2 naar voren kwam. Meestal doet het slachtoffer van stalking de melding. Stalking is een klachtdelict, wat betekent dat het slachtoffer expliciet moet aangeven dat zij (of hij) strafrechtelijke vervolging wenst.^[13] Als er verdenking is van stalking kan de risicoscreening SASH worden afgenomen. SASH (Screening Assessment for Stalking and Harassment) is inzetbaar bij stalking in zowel het (semi)publieke domein als in de privésfeer.

De gebruikte data betreffen alle stalkingszaken waarbij een man en een vrouw betrokken zijn.^[14]

Als sprake is van het misdrijf stalking, wordt de aangever en vaak ook de verdachte geregistreerd, en zijn dader en slachtoffer bekend.^[15] In geval van overlast stalker wordt geen vervolging ingesteld en dus ook geen verdachte geregistreerd. De melder van stalking is doorgaans het slachtoffer en deze wordt doorgaans wel geregistreerd.^[16] Het kan ook voorkomen dat een melder alleen de rol ‘betrokkene’ heeft, bijvoorbeeld een bekende van het slachtoffer die de melding bij de politie doet, zonder aangifte. In dat geval valt het incident buiten dit onderzoek. Bij overlast stalker (zonder vervolg) is dus doorgaans het slachtoffer bekend maar niet de dader. Op deze regel is echter een uitzondering. Soms is in geval van overlast stalker ook een ander hoofdincident voor een misdrijf aangemaakt zoals eenvoudige mishandeling; naast eenvoudige mishandeling is overlast stalker aangevinkt om de screening SASH uit te kunnen voeren om inzicht in de mate van risico (licht, midden of hoog risico) te krijgen op levensbedreigend geweld.^[17] Indien een SASH-formulier is ingevuld in geval van overlast stalker zijn slachtoffer en verdachte wel bekend en worden meegenomen in het onderzoek.

De data omtrent dader en slachtoffer van stalking betreffen dus alle misdrijven stalking en ook overlast stalkers als er een SASH-formulier is ingevuld. Daarnaast is er wel informatie over bijna alle slachtoffers van stalking (zowel overlast stalker als misdrijf stalking) maar is er meestal geen informatie over stalkers die overlast geven.

Femicide

Femicide bestaat, zoals eerder gemeld, niet als term in de politieregistratie. In dit geval werd dus gekeken naar gevallen van moord/doodslag. In geval van moord/doodslag is er altijd een slachtoffer en wordt uitgebreid onderzoek gedaan naar mogelijke daders. Op basis van de politiegegevens is voor de incidenten moord/doodslag tevens de onderlinge relatie tussen dader en slachtoffer bekeken om te bepalen of er sprake was van femicide in de zin van doding van de vrouw door haar mannelijke partner of ex-partner. In paragraaf 3.4 gaan we kort in op wat dit betekent voor de politieregistratie en welke andere registratiesystemen hierbij mogelijk gebruikt kunnen worden.

12 Misdrijven zijn strafbare feiten die zwaarder zijn dan overtredingen en waar ook hogere straffen op staan. In het Nederlandse strafrecht wordt onderscheid gemaakt tussen overtredingen en misdrijven. Een misdrijf is een relatief zwaar strafbaar feit. De meeste misdrijven staan omschreven in het tweede boek van het Nederlandse Wetboek van Strafrecht. Lichtere strafbare feiten, waaronder overtredingen, worden hier verder omschreven als niet-misdrijven.

13 Zie ook Lünemann & ter Woerds, 2021, p. 35-36.

14 Het gaat dus niet alleen om huiselijk geweld zaken.

15 In een aantal gevallen bleek dat er ook een registratie G20 ‘aanhouding verdachte’ was gekoppeld aan een stalking incident. Deze verdachten konden vanwege het andere registratienummer niet worden meegenomen. Wat is aangeleverd is dus een lichte onderschatting van wat daadwerkelijk als verdachten staat geregistreerd.

16 Dit is niet 100% zuiver, maar hiervoor is in de landelijke politie rapportage omtrent stalking gekozen.

17 De politie maakt gebruik van de SASH bij stalking: *Screening Assessment for Stalking and Harassment*. De SASH is een wetenschappelijk onderbouwd instrument, waarmee het risico op levensbedreigend geweld (en daarmee de urgentie van de zaak) wordt ingeschat.

3.1.3. Overzicht wat wel/niet is meegenomen in de analyses

De cijfers in deze rapportage komen niet overeen met andere gegevens die de politie zelf publiceert, of die de politie levert aan bijvoorbeeld Veilig Thuis. Hieronder geven we kort weer welke specifieke cijfers worden getoond in dit hoofdstuk:

- Het betreft algemene totaalcijfers over huiselijk geweld, stalking en (ex-)partnerdoding gebaseerd op de politieregistratie.
- De cijfers betreffen de afgelopen 5 jaar (2020-2024). Volgens de politie kunnen geen betrouwbare gegevens van voor 2020 op deze manier worden aangeleverd. Op het moment van aanleveren van de politiedata betroffen de data over 2024 de eerste 9 maanden. De aantallen zijn daarom gecorrigeerd voor het gehele jaar 2024, op basis van de gegevens van de eerste 9 maanden en het totale jaar 2023.
- Om gender gerelateerd geweld te kunnen constateren is kennis omtrent dader- en slachtofferpositie cruciaal. We spreken van dader en slachtoffer, waarbij dader de verdachte is en het slachtoffer de aangever of degene tegen wie het geweld is gericht. Gevallen waarbij een dader of slachtoffer ontbreken zijn uitgesloten in de analyses.
- Voor de uitsplitsing naar dader-slachtoffer is alleen gekeken naar de misdrijven, omdat daar doorgaans onderscheid wordt gemaakt tussen een dader/verdachte en een slachtoffer/aangever. In geval van incidenten huiselijk geweld waar sprake is van ruzie/twist en huiselijke twist is geen slachtoffer-dader positie bekend.

Uitgesloten zijn:

- Gevallen van kindermishandeling, i.c. volwassen man/vrouw (als dader/verdachte) tegenover minderjarige jongen/meisje (als slachtoffer/aangever).
- Gevallen van onderling kindergeweld, i.c. een minderjarige jongen/meisje (als dader/verdachte) tegenover een minderjarig meisje/jongen (als slachtoffer/aangever).
- Zaken waar dader/verdachte en/of slachtoffer/aangever niet volwassen waren, of onbekend is of beiden volwassen waren.
- Zaken vóór 2020.

Methodologische kanttekeningen/reflectie m.b.t. gebruik van politiedata:

- De politiedata geeft inzicht in huiselijk geweld voor zover dit bekend is bij de politie.
- Lang niet iedereen die huiselijk geweld meemaakt doet een melding.
- Hoewel gepoogd is mogelijke dubbelingen/dubbeltellingen zoveel mogelijk te voorkomen is het nooit helemaal uit te sluiten in de politie-registratie.

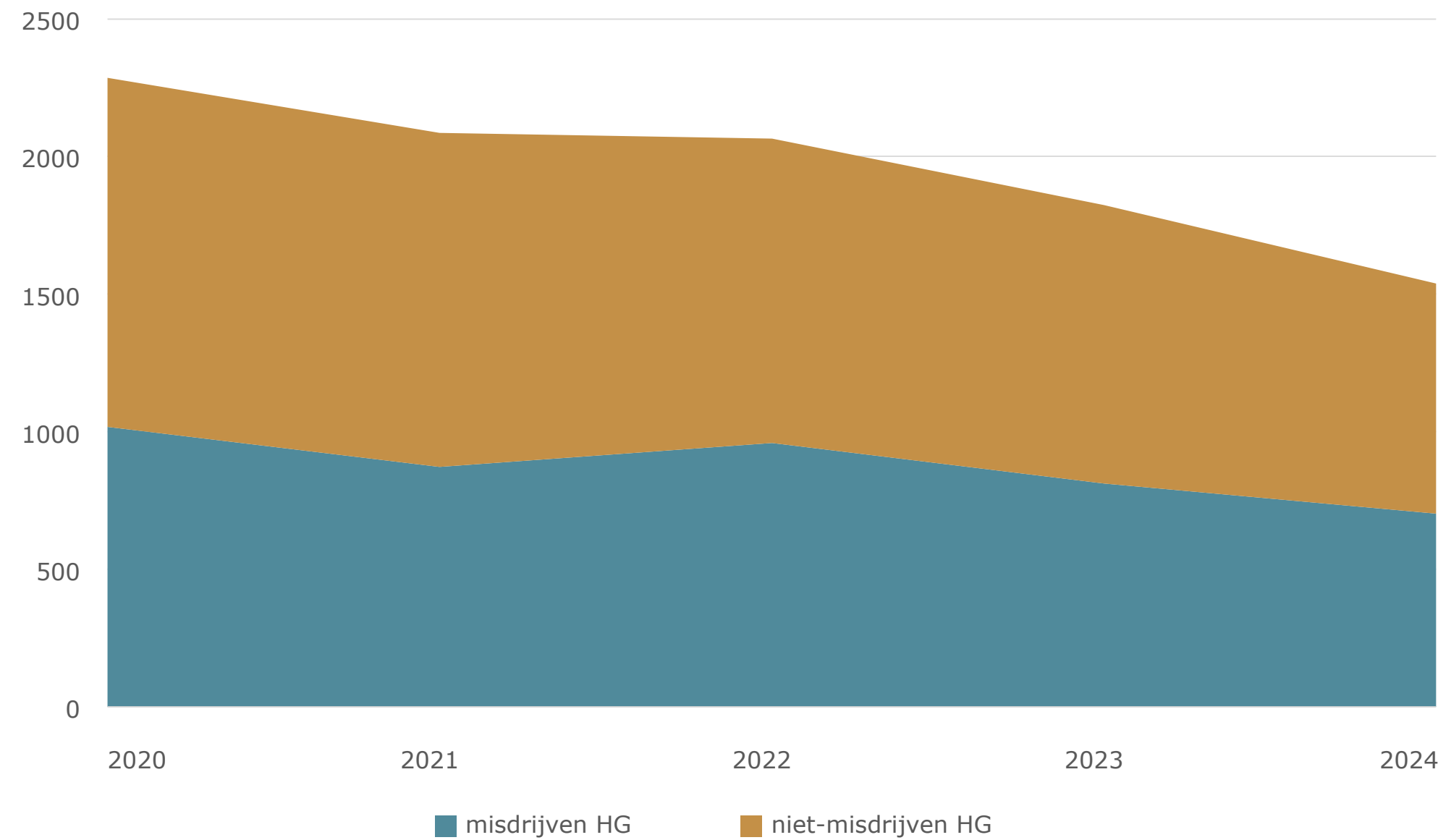
3.2. Huiselijk geweld

In deze paragraaf gaan we eerst in op de algemene cijfers over huiselijk geweld incidenten (3.2.1). Vervolgens gaan we in op verschillen tussen mannen en vrouwen in slachtoffer- en daderschap (3.2.2) en maken een onderscheid naar soort huiselijk geweld (3.2.3 en 3.2.4). We sluiten deze paragraaf af met een conclusie in 3.2.5.

3.2.1. Incidenten huiselijk geweld

Onderstaande Figuur 1 geeft een overzicht van alle geregistreerde incidenten Huiselijk Geweld in de periode 2020-2024 in de gemeente Den Haag, waarbij een onderscheid staat aangegeven tussen misdrijven en niet-misdrijven. Over de jaren zien we een lichte afname van het totaal aantal incidenten Huiselijk Geweld, en van het aantal misdrijven Huiselijk Geweld.

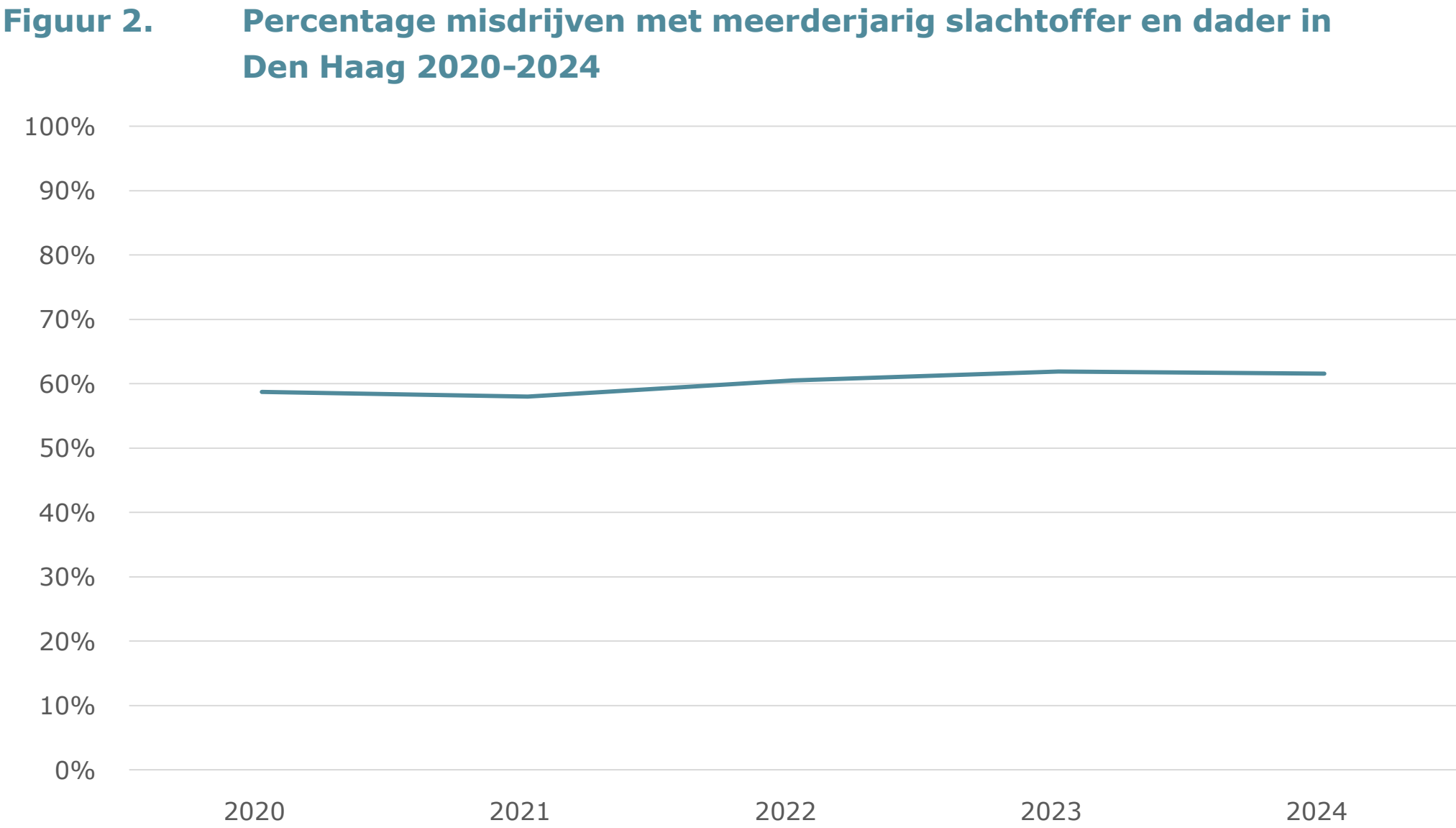
Figuur 1. Aantal incidenten Huiselijk Geweld gemeente Den Haag 2020-2024

*data politie Eenheid Den Haag, bewerking Verwey-Jonker Instituut

Het percentage misdrijven van het totaal aantal incidenten blijft redelijk constant over de jaren, met een gemiddelde over de jaren 2020-2024 van ruim 44%.

Kijken we alleen naar het percentage van de misdrijven Huiselijk Geweld waarbij sprake is van zowel een meerderjarig slachtoffer als een meerderjarige dader ten opzichte van alle misdrijven Huiselijk geweld, dan zien we dat dit percentage schommelt over de jaren rond de 60% (figuur 2).

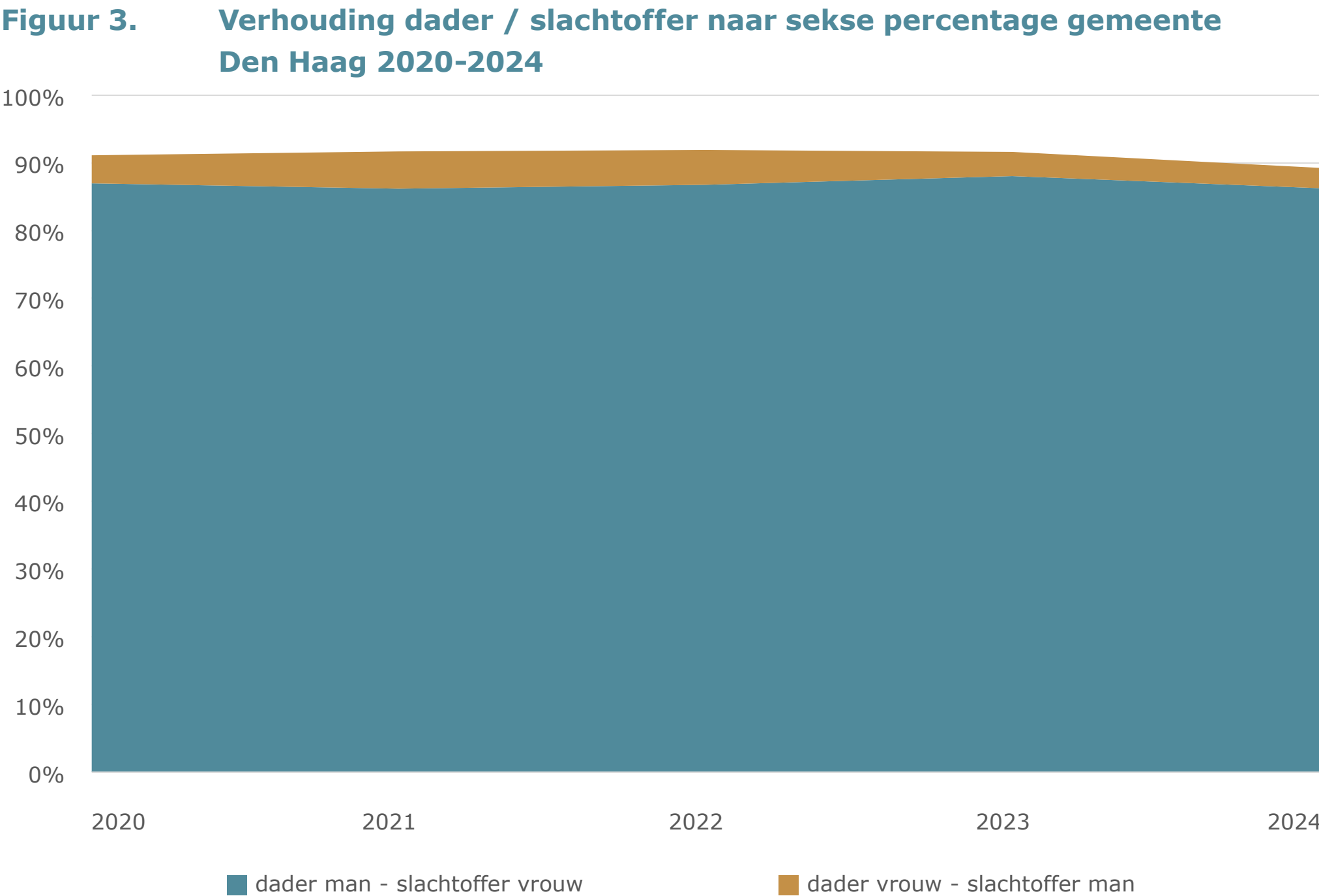
*data politie Eenheid Den Haag, bewerking Verwey-Jonker Instituut

In de volgende paragraaf gaan we in op sekseverschillen in slachtoffer en daderschap van huiselijk geweld voor de groep misdrijven Huiselijk Geweld met een meerderjarig slachtoffer en een meerderjarige dader.

3.2.2. Verhouding dader-slachtoffer naar sekse

Wanneer we kijken naar de man-vrouw verhouding voor daderschap en slachtofferschap van huiselijk geweld, zien we dat mannen doorgaans dader zijn en vrouwen slachtoffer (figuur 3).

In gemiddeld bijna 87% van deze incidenten is er sprake van een mannelijke dader en een vrouwelijk slachtoffer, in gemiddeld ruim 4% is sprake van een vrouwelijke dader en een mannelijk slachtoffer. In de overige 11% is sprake van andere combinaties zoals man-man en vrouw-vrouw.

*data politie Eenheid Den Haag, bewerking Verwey-Jonker Instituut

Vrouwen worden ten aanzien van incidenten huiselijk geweld, dus 20 keer zo vaak geregistreerd als slachtoffer van mannen, dan mannen als slachtoffer van vrouwen.

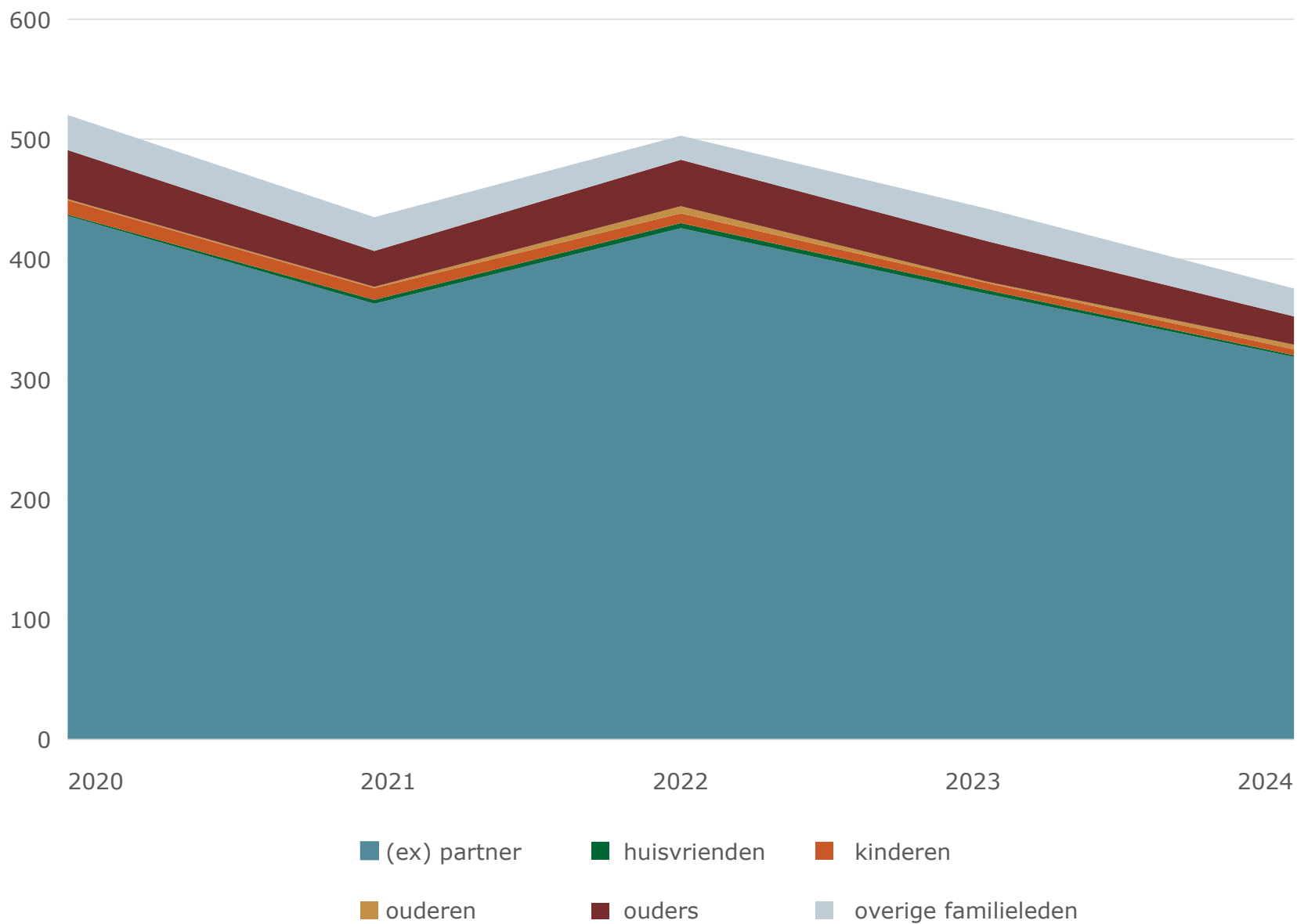
Deze gegevens hebben we hieronder verder uitgesplitst naar de onderlinge relatie en het soort geweld dat wordt gepleegd. Hierbij maken we een onderscheid tussen dader man – slachtoffer vrouw en dader vrouw – slachtoffer man.

3.2.3. Huiselijk geweld dader man – slachtoffer vrouw

Als eerste bekijken we de huiselijk geweld incidenten waarbij sprake was van een man als dader en een vrouw als slachtoffer, verreweg de meeste incidenten waren van dit soort.

De onderlinge relatie^[18] tussen dader en slachtoffer bij al deze incidenten in de gemeente Den Haag in de periode 2020-2024 wordt hieronder weergegeven in figuur 4.

Figuur 4. Relatie dader-slachtoffer bij man-vrouw huiselijk geweld in Den Haag 2020-2024

*data politie Eenheid Den Haag, bewerking Verwey-Jonker Instituut

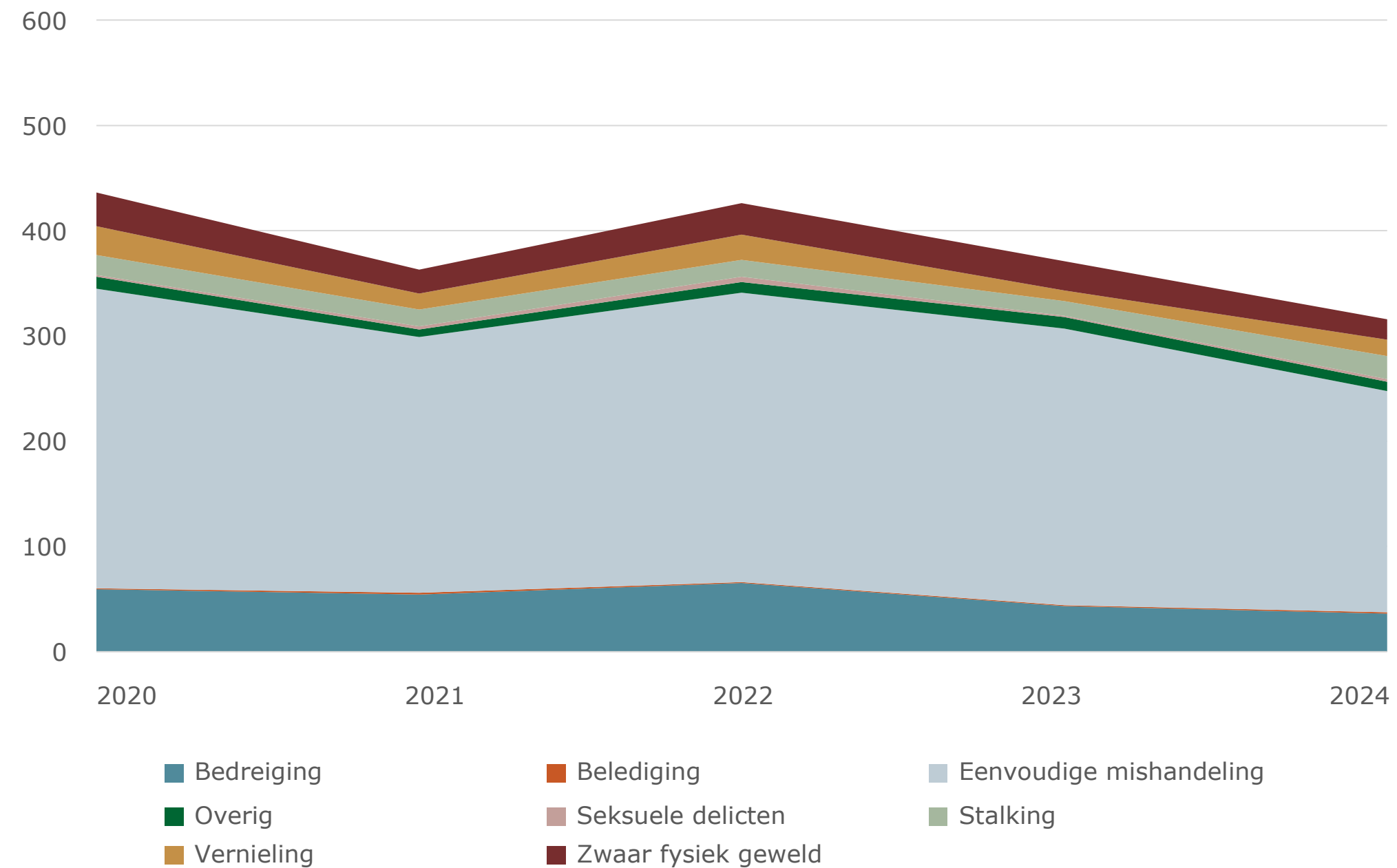
In verreweg de meeste gevallen (gemiddeld ruim 84%) zijn de daders en slachtoffers (ex-)partners van elkaar.

18 De relatie verdachte-slachtoffer is gebaseerd op de gebruikte subprojectcodes voor de projectcode Huiselijk Geweld. Hierbij kan bij de nu getoonde relaties sprake zijn van enige ruis.

De tweede categorie qua omvang (gemiddeld ruim 7%) betreft ouders, in dit geval dus geweld van (volwassen) zonen naar moeders. En de derde categorie qua omvang (gemiddeld bijna 6%) betreft overige familieleden, dus geweld van mannen naar hun oma's, tantes of nichten. De onderlinge verschillen tussen de andere categorieën dan (ex-)partners, zijn niet significant.

Wanneer we naar het soort geweld kijken, is het vanwege de omvang van het aantal incidenten, alleen zinvol om naar het geweld tussen (ex-)partners te kijken. Figuur 5 laat de verschillende vormen van geweld zien van mannen naar hun vrouwelijke (ex-)partner.

Figuur 5. Soort man-vrouw geweld tussen (ex-)partners in Den Haag 2020-2024

*data politie Eenheid Den Haag, bewerking Verwey-Jonker Instituut

We zien dat de meest voorkomende soort geweld van man naar (ex-)vrouw eenvoudige mishandeling betreft, gemiddeld in twee derde van de gevallen (in vijf jaar 1276 gevallen, 66,7%). De op één na meest voorkomende geweldsvorm betreft bedreiging (in vijf jaar 257 gevallen, gemiddeld

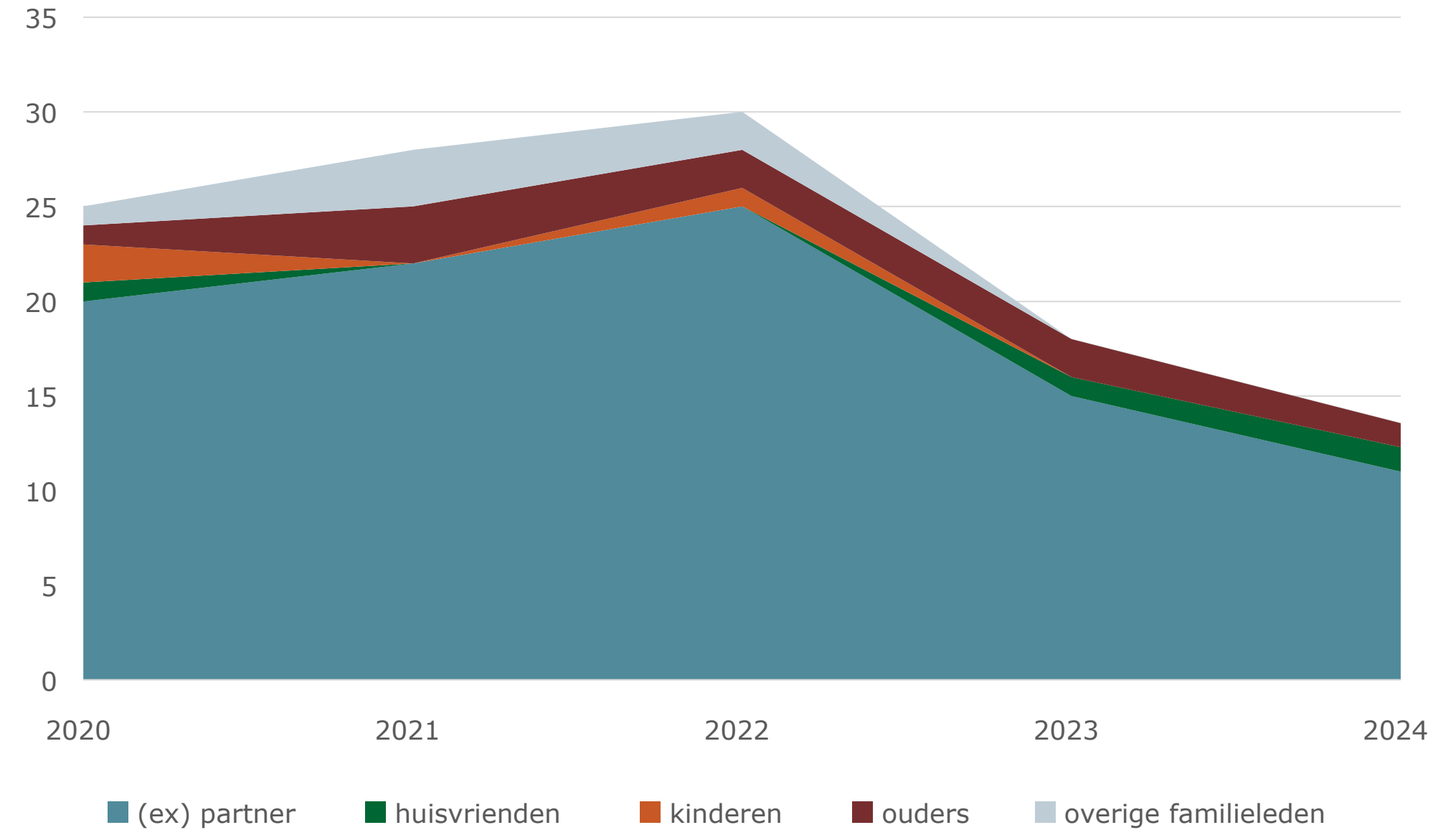
ruim 13% van de gevallen), gevolgd door zwaar fysiek geweld^[19] in gemiddeld 7% (in vijf jaar 132 gevallen) van de geweldsincidenten tussen (ex-)partners van man naar vrouw. Alle andere geweldsvormen, waaronder stalking (4,6%), komen minder dan 5% voor.

3.2.4. Huiselijk geweld dader vrouw – slachtoffer man

Zoals hierboven gemeld komt huiselijk geweld gepleegd door een volwassen vrouw tegen een volwassen man veel minder vaak voor dan andersom (20 keer minder vaak). Hierdoor is het ook niet zinvol om dit onderscheiden naar de jaren weer te geven. Over de gehele periode van vijf jaar (2020-2024) kunnen we wel iets zeggen.

De relatie tussen dader en slachtoffer wordt weergegeven in figuur 6. Net als bij het man – vrouw geweld, komt huiselijk geweld tussen (ex-)partners verreweg het meest voor, 82% van de gevallen. Gevolgd door geweld tegen ouders (dochters naar vaders) in 8% van de gevallen.

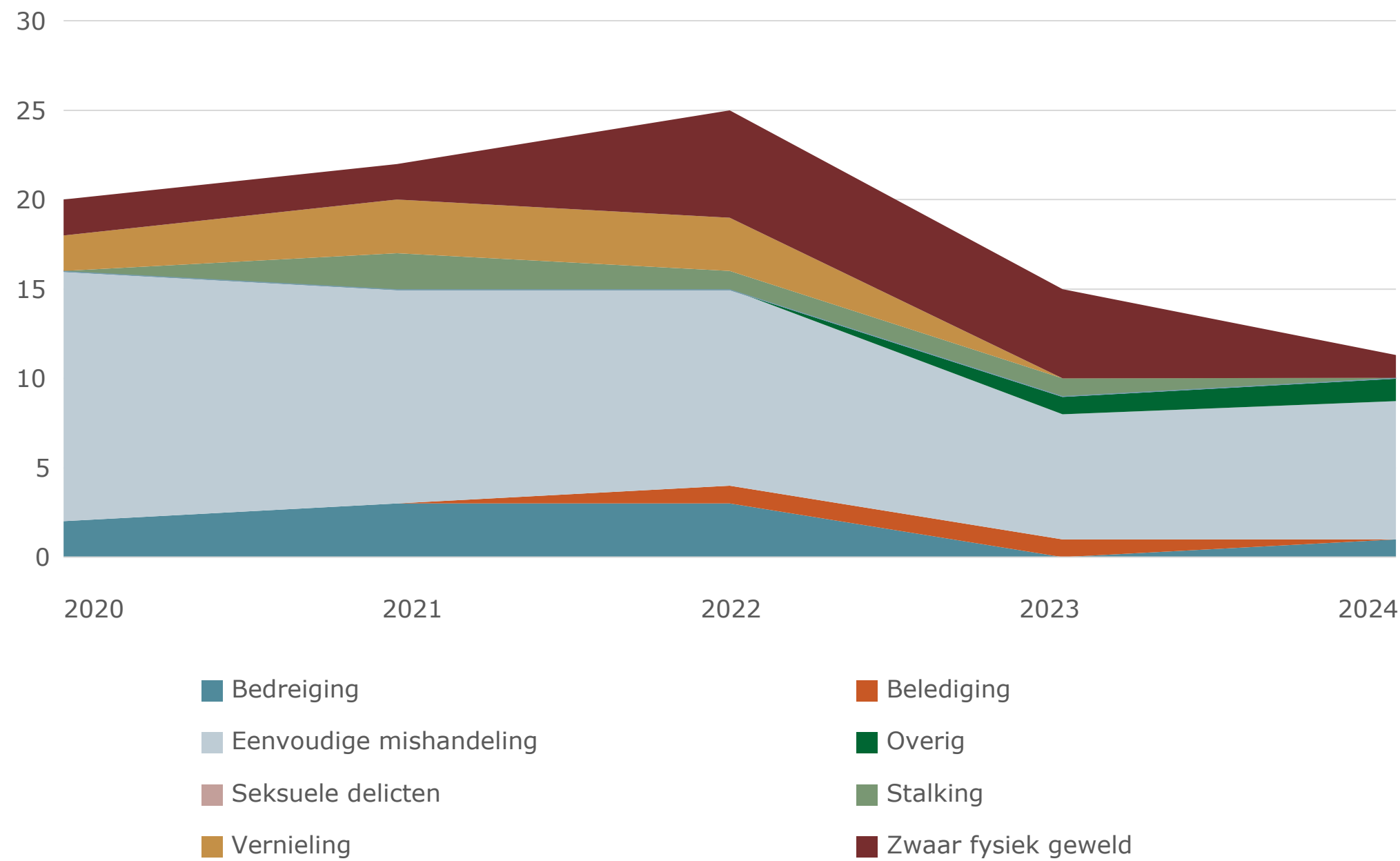
Figuur 6. Relatie dader-slachtoffer bij aantallen vrouw-man incidenten huiselijk geweld in Den Haag 2020-2024

*data politie Eenheid Den Haag, bewerking Verwey-Jonker Instituut

Ook hier kunnen we het geweld tussen (ex-)partners, naar soort geweld onderscheiden, dit wordt getoond in figuur 7. De meest voorkomende geweldsoort is ook hier eenvoudige mishandeling (in vijf jaar 52 incidenten, 56% van de gevallen). Bij het vrouw – man geweld wordt dit gevolgd door zwaar fysiek geweld (in vijf jaar 16 incidenten, 17,5%) en bedreiging (in vijf jaar 9 incidenten, 10%).

Figuur 7. Soort vrouw-man geweld tussen (ex-)partners in Den Haag 2020-2024

*data politie Eenheid Den Haag, bewerking Verwey-Jonker Instituut

19 Dit gaat om politiecode (poging) zware mishandeling en politiecode (poging) moord/doodslag.

3.2.5. Conclusie huiselijk geweld

- Over de afgelopen vijf jaar is sprake van een lichte afname van het totaal aantal incidenten en het aantal misdrijven huiselijk geweld.
- In de politiegegevens huiselijk geweld waar dader en slachtoffer bekend zijn (alleen misdrijven) zien we ruim 20 keer vaker dader man-slachtoffer vrouw dan andersom.
- Bij de gevallen dader man-slachtoffer vrouw gaat het in 84% van de gevallen om (ex-)partners. Andersom (dader vrouw-slachtoffer man) gaat het in 81% van de gevallen om (ex-)partners.
- Eenvoudige mishandeling is verreweg de meest voorkomende vorm van geweld tussen (ex-)partners, gevolgd door bedreiging en zwaar fysiek geweld, zowel bij man tegen vrouw als bij vrouw tegen man.

3.3. Stalking

Naast huiselijk geweld, kunnen we ook specifiek voor stalking kijken of er sekseverschillen zijn in dader- en slachtofferschap^[20]. Eerst gaan we in op de incidenten stalking in het algemeen, en daarna gaan we in op slachtofferschap en dader en slachtofferschap voor de groep misdrijven stalking.

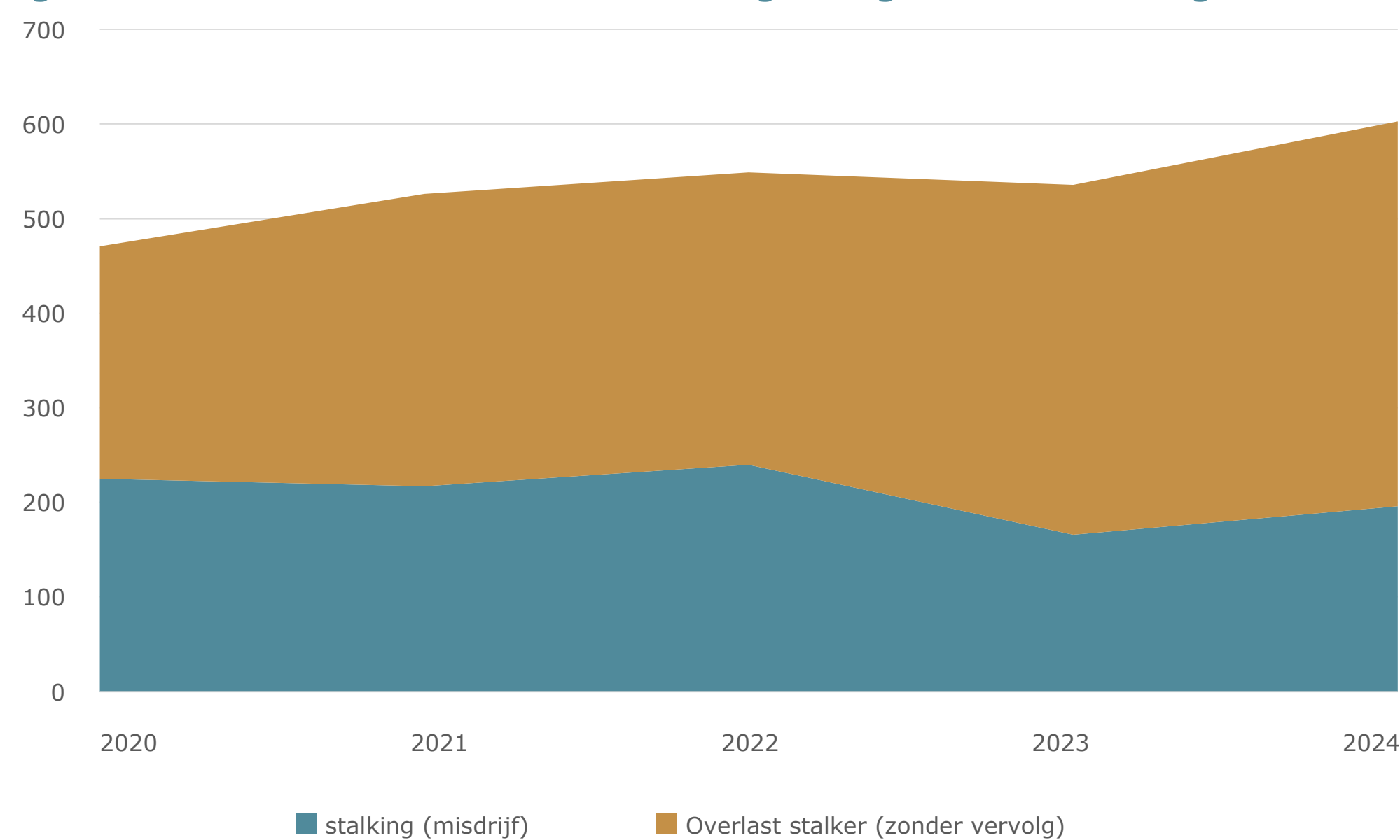
3.3.1. Incidenten stalking

Figuur 8 laat de ontwikkelingen ten aanzien van alle incidenten stalking zien in de gemeente Den Haag in de periode 2020-2024.

We zien dat het aantal misdrijven stalking redelijk stabiel blijft over de jaren, maar we zien wel een duidelijke toename bij het aantal meldingen overlast stalking (zonder gevolg). Volgens de politie zelf kan deze toename mede worden veroorzaakt door de toegenomen aandacht voor stalking de laatste jaren. Dit leidt tot een totaal aantal unieke registraties van stalking in de gemeente Den Haag van ruim 470 in 2020 tot meer dan 600 in 2024. Het betreft hier alle stalkingsincidenten van meerderjarigen en minderjarigen.

20 Omdat stalking breder is dan huiselijk geweld en gender gerelateerd geweld ook andere vormen omvat, is ervoor gekozen om alle stalkingzaken te betrekken en daarin man-vrouwverschillen te analyseren, waarbij stalking tussen (ex-)partners slechts een klein deel vormt. Met andere woorden: stalking is hier dus niet beperkt tot situaties van huiselijk geweld, maar omvat alle stalking. Gender gerelateerd geweld omvat immers meer dan alleen huiselijk geweld. Om die reden is het passend om alle stalkingzaken mee te nemen en binnen die context verschillen tussen mannen en vrouwen te belichten. Stalking tussen (ex-)partners maakt daar weliswaar deel van uit, maar vormt relatief gezien slechts een klein onderdeel.

Figuur 8. Totaal aantal incidenten stalking in de gemeente Den Haag 2020-2024

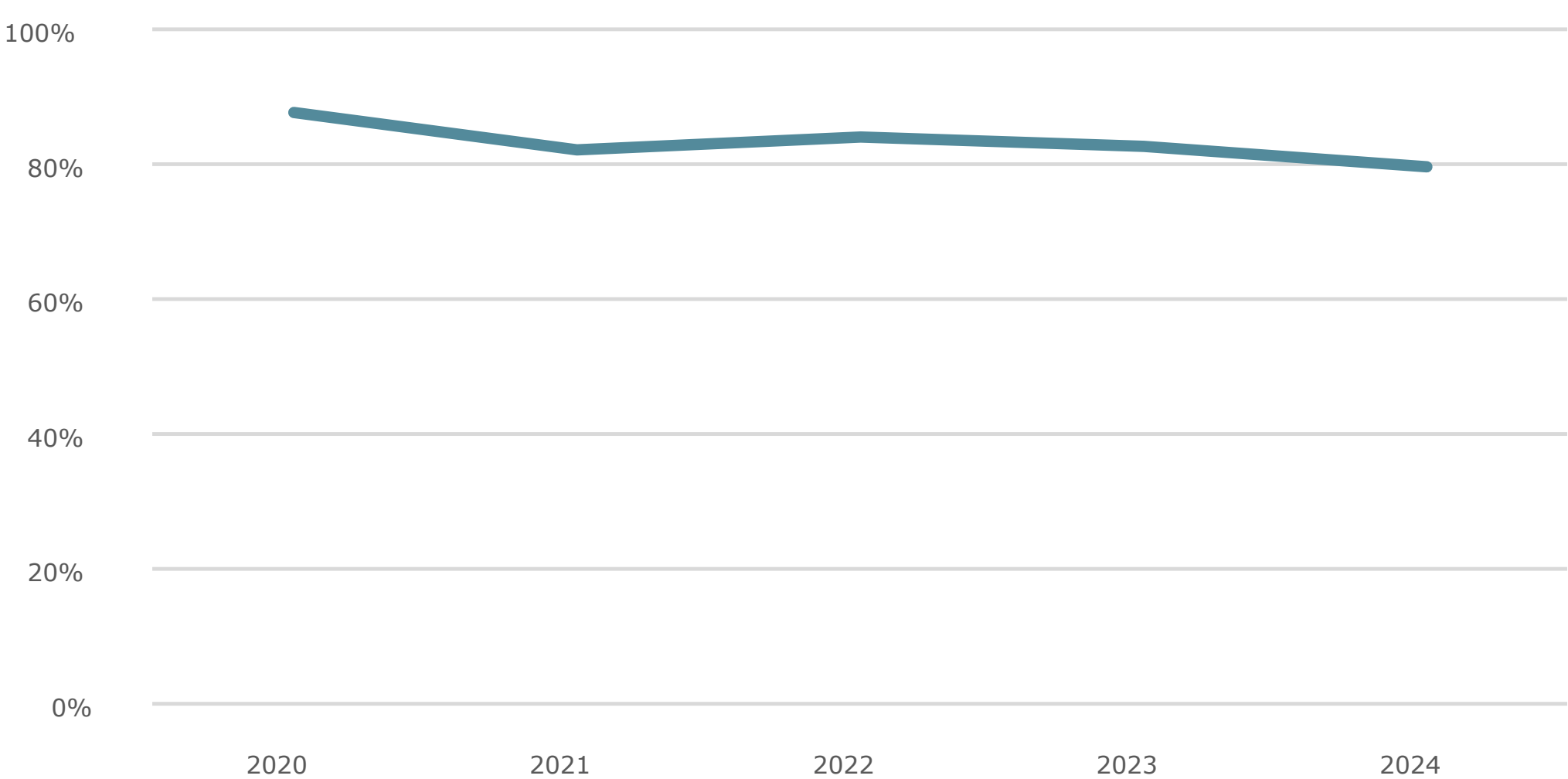
*data politie Eenheid Den Haag, bewerking Verwey-Jonker Instituut

3.3.2. Slachtofferschap stalking

Bekend is wat de sekse en leeftijd is van slachtoffers van vrijwel alle stalkingsincidenten (zowel overlast stalker als stalking). Het percentage gevallen waarin een meerderjarig vrouwelijk slachtoffer staat geregistreerd wordt weergegeven in figuur 9.

Het percentage stalking incidenten met meerderjarig vrouwelijk slachtoffer is over de jaren gemiddeld 83%. De andere 17 procent bestaat niet alleen uit incidenten van stalking van meerderjarige mannen, het kunnen ook incidenten van stalking van minderjarige vrouwen en minderjarige mannen betreffen. Aangezien het in deze rapportage vooral over het geweld tussen volwassenen gaat, is dit gegeven niet verder uitgediept.

Figuur 9. Percentage stalking incidenten met meerderjarig vrouwelijk slachtoffer in Den Haag 2020-2024

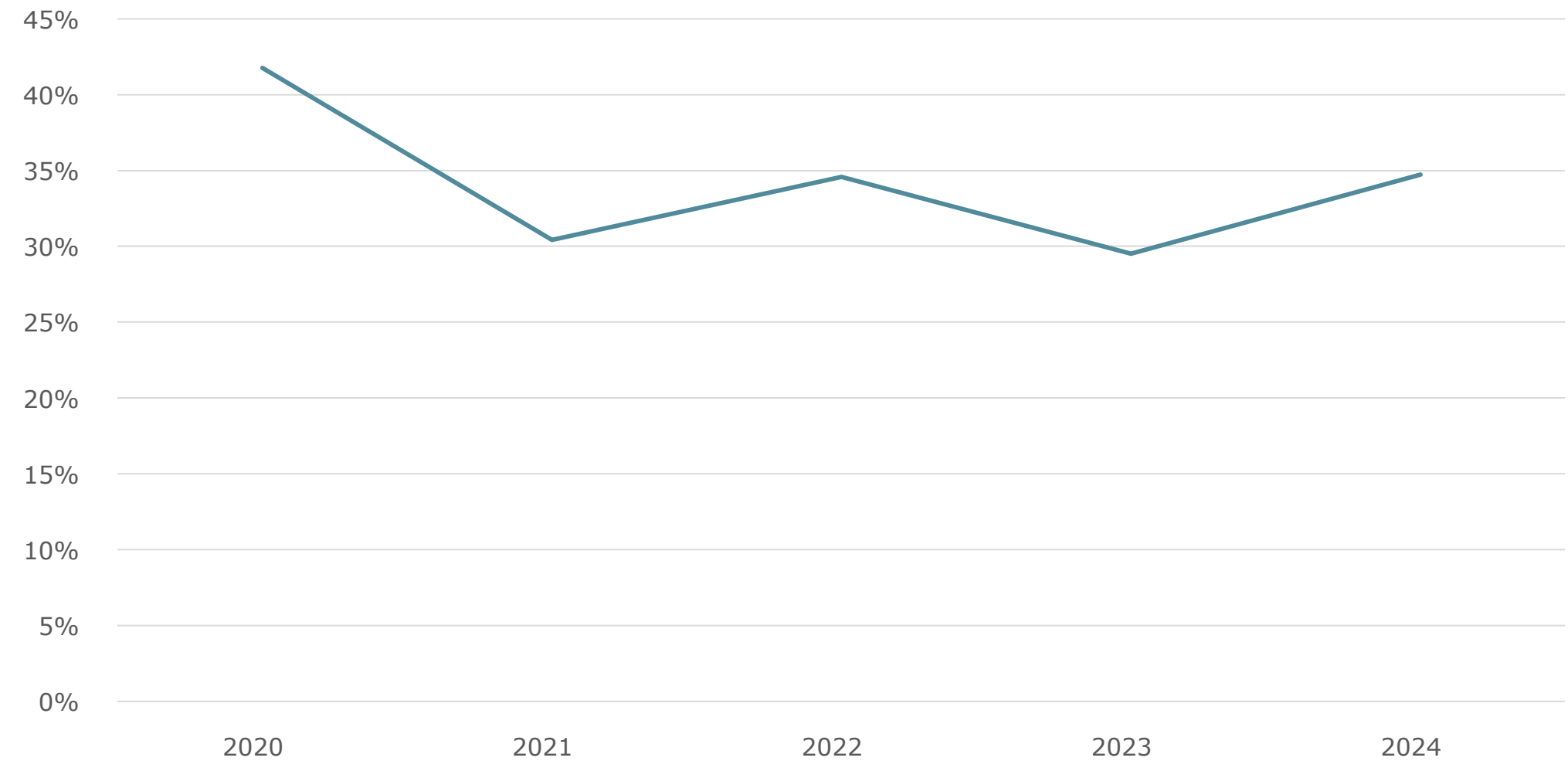

*data politie Eenheid Den Haag, bewerking Verwey-Jonker Instituut

3.3.3. Slachtoffer en daderschap misdrijven stalking naar sekse

In geval van het misdrijf stalking is de sekse en leeftijd van dader en slachtoffer bekend, en soms als er een SASH is afgenomen ook in geval van overlast stalker, zoals hiervoor onder 3.1 is aangegeven. In Figuur 10 is weergegeven welk percentage misdrijven stalking er zijn met een meerderjarig slachtoffer en een meerderjarige dader van het totaal aantal stalkingsincidenten.

Figuur 10. Percentage misdrijven stalking met verdachte en slachtoffer in Den Haag 2020-2024

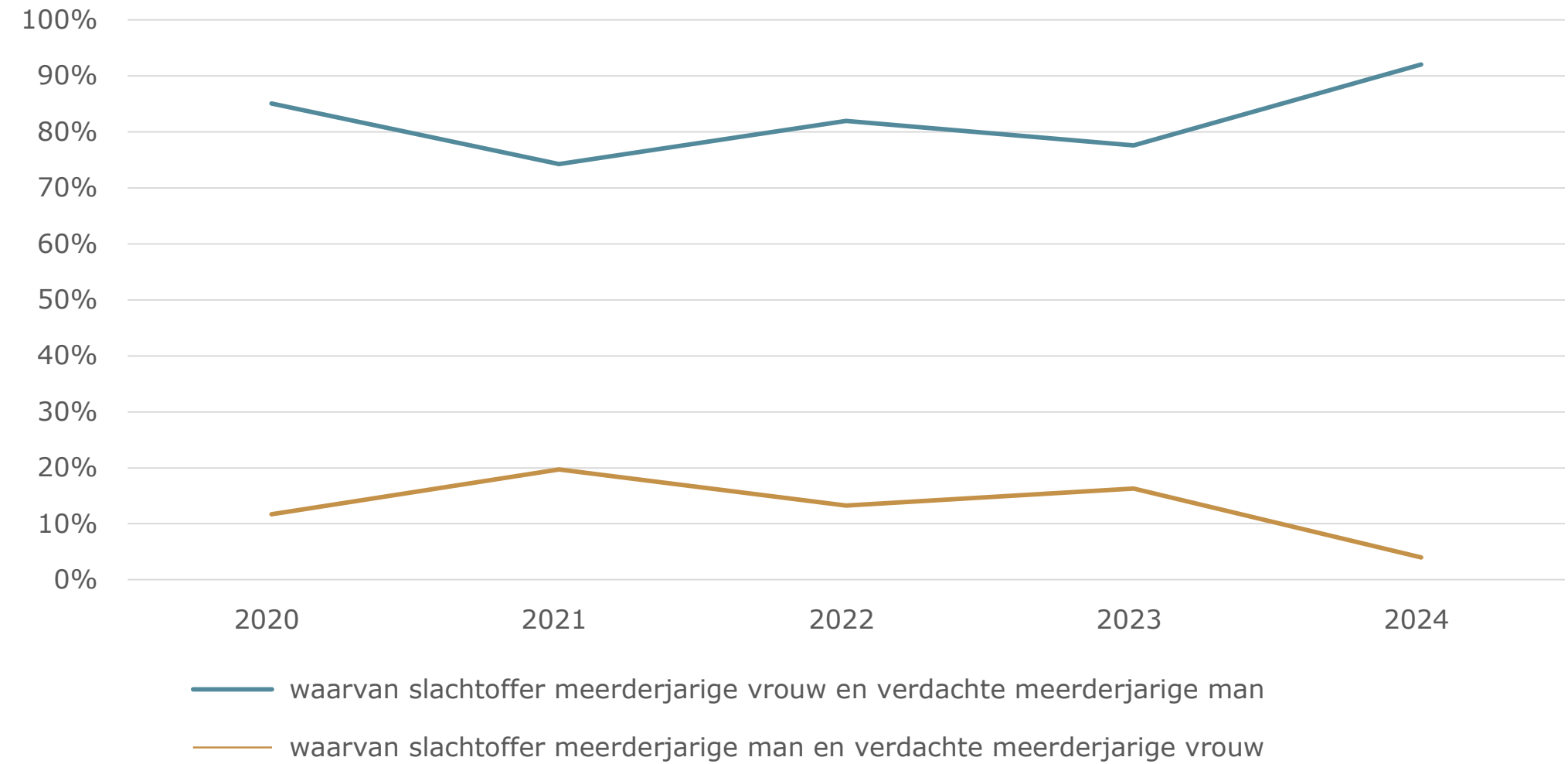

*data politie Eenheid Den Haag, bewerking Verwey-Jonker Instituut

We zien dat gemiddeld ruim 34% van de misdrijven stalking, incidenten betreft waarbij een meerderjarige verdachte en een meerderjarig slachtoffer bekend was.^[21] Dit gegeven varieert wel over de jaren.

De verhouding man-vrouw in de dader/slachtoffer rol bij deze incidenten wordt weergegeven in figuur 11.

Figuur 11. Verhouding dader - slachtoffer stalking naar sekse in Den Haag 2020-2024

*data politie Eenheid Den Haag, bewerking Verwey-Jonker Instituut

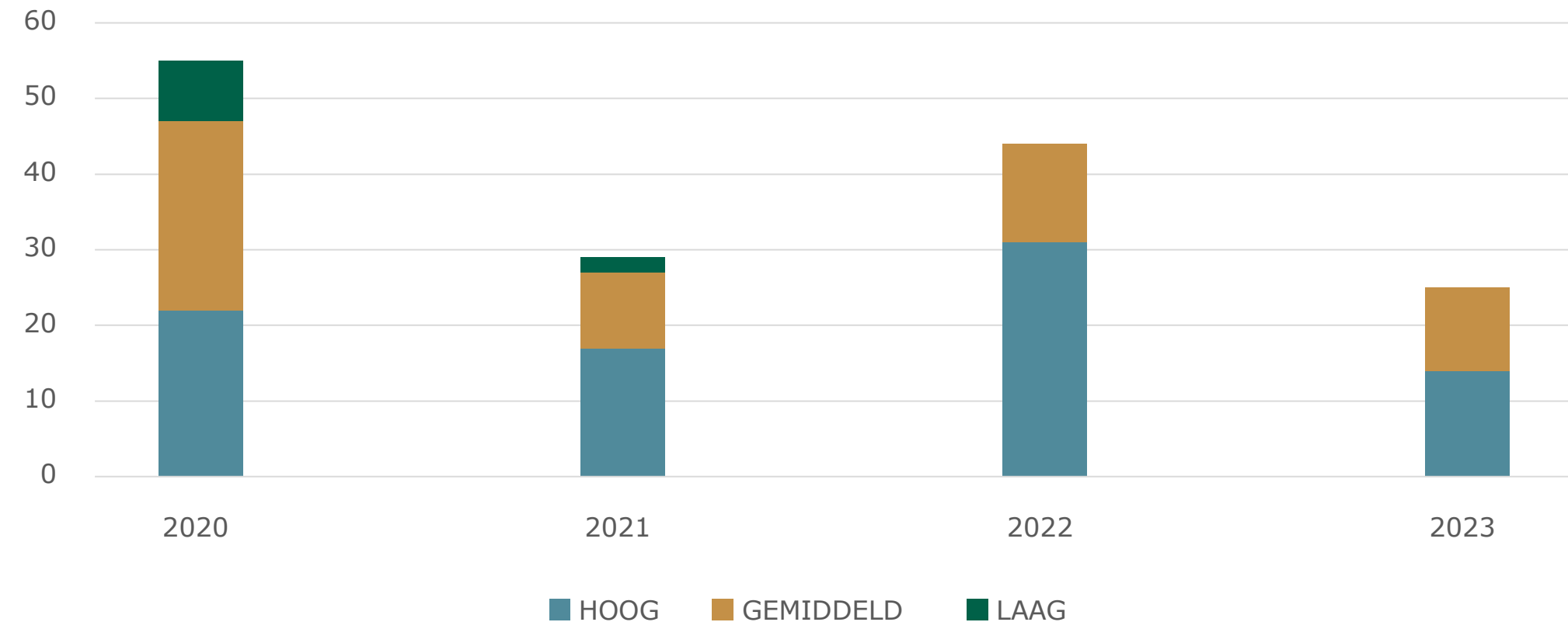
Gemiddeld genomen over de jaren 2020-2024 betreft het in 83% van de stalking misdrijven een incident met een meerderjarige vrouw als slachtoffer en een meerderjarige man als verdachte. In 13% betreft het een meerderjarige man als slachtoffer en een meerderjarige vrouw als verdachte. In de overige 4% van de gevallen betreft het dus een andere dader-slachtoffer combinatie (man-man, vrouw-vrouw, meerderjarige man-minderjarige vrouw, enz.). Ten aanzien van stalking in de registratie van de politie zien we dus ongeveer 6 à 7 keer vaker dader man – slachtoffer vrouw dan andersom.

21 Ongeveer een derde van de stalkingincidenten valt onder huiselijk geweld. De rest van de incidenten valt niet onder huiselijk geweld; het gaat dan om personen die hun werkgever, arts, bestuurder of bekend persoon lastig vallen en stalken.

Bij een deel van de stalking misdrijven is een SASH^[22] afgenomen. We hebben alleen gegevens voor de jaren 2020-2023^[23]. In totaal is in de periode 2020-2023 voor 171 incidenten een SASH afgenomen. Voor de groep stalking waar een SASH is afgenomen, kunnen we ook iets zeggen over de risico-inschatting ten aanzien van levensbedreigend geweld. De risico-inschatting voor de gevallen waarbij sprake was van een mannelijke dader en vrouwelijk slachtoffer en de risico-inschatting voor de gevallen waarbij sprake was van een vrouwelijke dader en mannelijk slachtoffer, worden op de volgende pagina weergegeven in figuur 12.

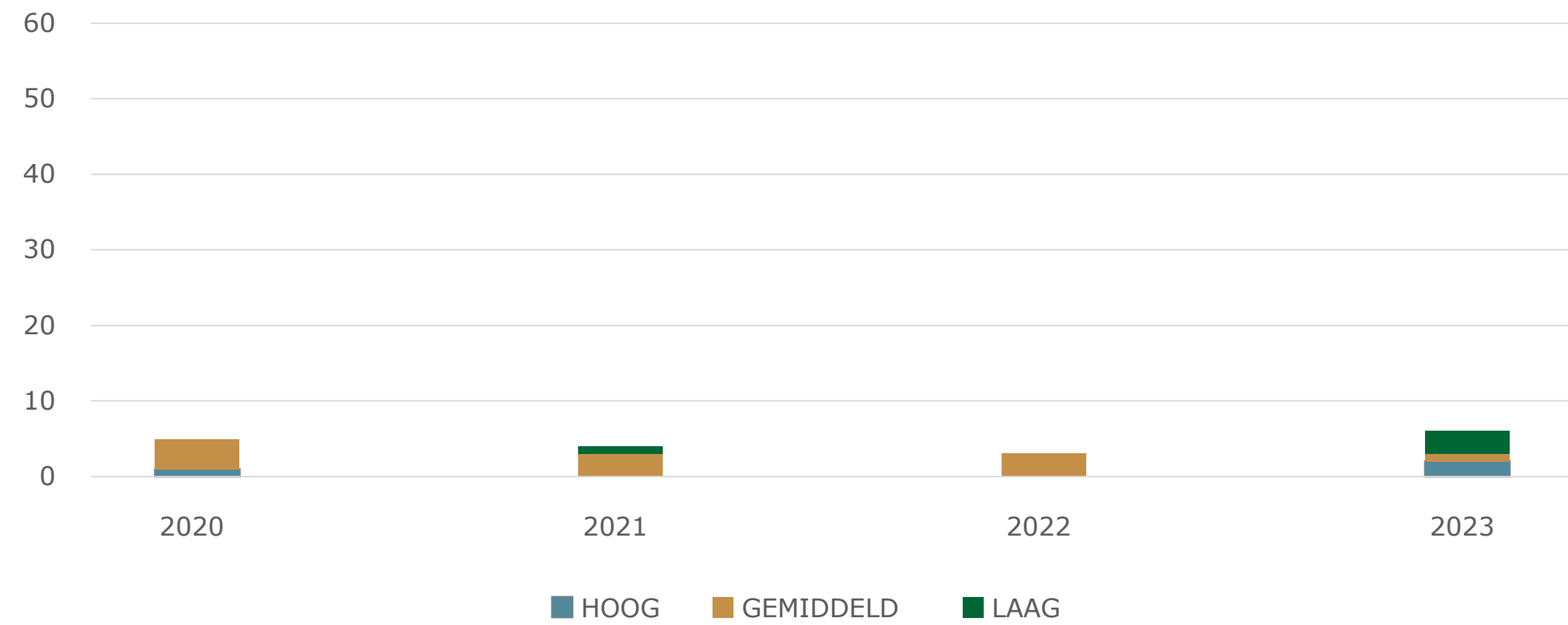
We zien dat de SASH vaker wordt afgenomen in een situatie van een vrouwelijk slachtoffer en een mannelijke dader (65% van de slachtoffer vrouw – dader man zaken, 42% van de slachtoffer man – dader vrouw zaken). Daarnaast zien we dat het resultaat van de risico-inschatting in geval van een vrouwelijk slachtoffer en een mannelijke dader, in 55% van de gevallen een hoog risico laat zien, in 39% van de gevallen een gemiddeld risico en in 6% van de gevallen een laag risico. Wanneer er sprake is van een mannelijk slachtoffer en een vrouwelijke dader wordt het risico in 17% van de gevallen hoog ingeschat, in 61% van de gevallen wordt het risico gemiddeld ingeschat en in 22% van de gevallen als laag.

Figuur 12a. Risico-inschatting SASH bij stalking incidenten naar sekse. Slachtoffer vrouw, verdachte man

*data politie Eenheid Den Haag, bewerking Verwey-Jonker Instituut

Figuur 12b. Risico-inschatting SASH bij stalking incidenten naar sekse. Slachtoffer man, verdachte vrouw

*data politie Eenheid Den Haag, bewerking Verwey-Jonker Instituut

22 Volgens de politie wordt de SASH nog niet lang afgenomen, dus zie je in de huidige cijfers dat er allerlei registratie-effecten zijn.

23 De gegevens van de SASH van 2024 waren op het moment van gegevensonttrekking (eind 2024) nog niet geschikt voor publicatie.

Buiten het feit dat stalking dus veel vaker vanuit een man richting een vrouw voorkomt, zien we ook dat de risico's van man – vrouw stalking door de politie veel hoger worden ingeschat dan van vrouw – man stalking.

Als laatste kunnen we hier nog ingaan op de combinatie van de thema's huiselijk geweld en stalking. Op basis van deze combinatie kunnen we concluderen dat in de afgelopen 5 jaar van alle stalking misdrijven met een verdachte en een slachtoffer (360 in totaal), 25% (ex-)partner stalking betrof (91 in totaal), waarvan 96% man-vrouw stalking (87 in totaal).

3.3.4. Conclusie stalking

- Over de afgelopen vijf jaar is sprake van een toename van het aantal incidenten overlast stalking en blijft het aantal misdrijven stalking constant.
- Bij alle incidenten stalking (zowel misdrijven als overlast meldingen) is het slachtoffer in 83% van de gevallen een vrouw.
- In de politiegegevens stalking waar dader en slachtoffer bekend zijn (alleen misdrijven) zien we 6 à 7 keer vaker dader man-slachtoffer vrouw dan andersom.
- De risico-inschatting via SASH wordt relatief vaker bij gevallen dader man-slachtoffer vrouw afgenomen (65%) dan bij de dader vrouw-slachtoffer man zaken (42%), en gaat in 81% van de gevallen om ex-partners^[24].
- Het resultaat van de risico-inschatting in geval van een vrouwelijk slachtoffer en een mannelijke dader, laat in 55% van de gevallen een hoog risico zien, bij een mannelijk slachtoffer en een vrouwelijke dader wordt het risico in 17% van de gevallen hoog ingeschat.
- Een kwart van alle misdrijven stalking met een bekende dader en slachtoffer, betreft (ex-)partner stalking, in vrijwel alle gevallen is de dader in deze gevallen een man.

24 Zoals eerder aangegeven, betreft het niet alleen om stalking als onderdeel van huiselijk geweld, maar wél om stalking als onderdeel van gender gerelateerd geweld. Gender gerelateerd geweld is niet alleen huiselijk geweld, maar ook breder: geweld op basis van gender. We zien dat dit onder andere tot uiting komt in stalking, waarbij veel vaker sprake is van man-vrouwstalking dan van vrouw-manstalking (ongeacht de onderlinge relatie).

3.4. Femicide

In deze paragraaf staan we stil bij de verschillende databestanden die informatie hebben over (ex-)partnerdoding en wat hieruit naar voren komt over gender gerelateerd geweld.

3.4.1. Aantal moord en doodslagzaken (ex-)partnergeweld in Den Haag

Databestand

Ten aanzien van femicide (moord- en doodslagzaken waarbij vrouwelijke slachtoffers vielen) is gebruik gemaakt van twee bestanden. Er is gebruik gemaakt van gegevens van de politie Eenheid Den Haag, van moord- en doodslagzaken door de (ex-)partner waarbij sprake was van een vrouwelijk slachtoffer en een mannelijke dader (en andersom).^[25] Daarnaast is gebruik gemaakt van de CBS-tabel Moord en Doodslag 2022 die iets meer achtergrondgegevens bevat.

Resultaat

Op basis van de politiegegevens zijn er in de periode 2020-2023 acht gevallen van (ex-)partnerdoding geweest in Den Haag, waarvan zeven gevallen man-vrouw doding betroffen en één geval vrouw-man doding.

3.4.2. Gebruik CBS Microdatabestand Niet-Natuurlijke Doodsoorzaken

Databestand

In het CBS Microdatabestand Niet-Natuurlijke Doodsoorzaken worden alle moorden en doodslagen in Nederland sinds 1996 bijgehouden, waarbij sinds 2005 ook allerlei achtergrondgegevens (waaronder (ex-)partner doding) worden meegenomen. Op basis hiervan produceert het CBS jaarlijks overzichtstabellen met een samenvatting van deze gegevens, zoals de CBS-tabel Moord en Doodslag 2022. Op basis hiervan is niet direct iets over Den Haag te zeggen. Echter, omdat het totaal aantal door moord of doodslag omgebrachte personen in Den Haag wel wordt gemeld, kunnen we met behulp van de landelijke gegevens ten aanzien van de leeftijd en relatie tussen dader en slachtoffer wel berekenen hoeveel gevallen van femicide er volgens de volledige moord en doodslagstatistieken in Den Haag zijn geweest van 2020 tot en met 2022.

25 Alleen gegevens ten aanzien van (ex-)partnerdodingen zijn aangeleverd door de politie Eenheid Den Haag.

Resultaat

Wanneer we dat op deze manier doorrekenen vinden we een totaal aantal van zes femicide gevallen in Den Haag van 2020 tot en met 2022, dit is exact hetzelfde aantal als in het bestand van de politiegegevens, waar we ook zes gevallen van (ex-)partnerdoding man-vrouw vinden van 2020 tot en met 2022. Het lijkt er heel sterk op dat dit dezelfde gevallen zijn, in die zin is het politiebestand dus ook een betrouwbaar bestand om deze gegevens weer te geven.

Op basis van de CBS-tabel van alle niet-natuurlijke sterfgevallen (i.c. overlijden van een persoon veroorzaakt door moord, doodslag, geweld, verkeersongeval, privéongeval, bedrijfsongeval of door zelfdoding) blijkt verder dat van alle gedode volwassen vrouwen, 66% gedood is door de (ex-)partner, terwijl van alle vermoorde volwassen mannen ruim 4% gedood is door (ex-)partner. Maar aangezien er veel meer mannen worden vermoord dan vrouwen, is de man/vrouw verhouding onder door (ex-)partners gedode personen 1/7, exact dezelfde verhouding als blijkt uit de politiegegevens in de gemeente Den Haag in de periode 2020-2023^[26].

Dit geeft aan dat vrouwen zeven keer zo vaak door hun (ex-)partner worden gedood dan andersom.

26 Wij merken op dat het niet-natuurlijke doodsoorzakenbestand informatie bevat over alle moorden en doodslagen, en dat het daarbij relevant is te vermelden dat er aanzienlijk meer mannen dan vrouwen om het leven worden gebracht. Wanneer we specifiek naar partnerdoding kijken, zien we dat mannen hun vrouwelijke (ex-)partner zeven keer vaker doden dan andersom.

3.5. Conclusie

De gegevens over gender gerelateerd geweld zijn afkomstig van de politie Eenheid Den Haag. Aangezien gender gerelateerd geweld geen onderwerp is dat standaard door de politie wordt behandeld, moesten er speciale query's en selecties worden gedraaid om de gevraagde gegevens te kunnen leveren. Dit extra werk is door een onderzoeker van de politie uitgevoerd. Gevolg is wel dat de hier getoonde gegevens moeilijk zijn te relateren aan andere bronnen of gegevensleveringen van de politie. Ze leveren dus een unieke bewerking van politiegegevens op waarmee iets gezegd kan worden over gender gerelateerd geweld in Den Haag in de laatste vijf jaar. In dat licht moeten deze resultaten ook gezien worden.

Over de laatste vijf jaar kunnen we ten aanzien van gender gerelateerd huiselijk geweld in Den Haag het volgende concluderen:

- Over de afgelopen vijf jaar is sprake van een lichte afname van het totaal aantal incidenten en het aantal misdrijven huiselijk geweld.
- In de politiegegevens huiselijk geweld waar dader en slachtoffer bekend zijn (alleen misdrijven) zien we ruim 20 keer vaker dader man-slachtoffer vrouw dan andersom.
- Bij de gevallen dader man-slachtoffer vrouw gaat het in 84% van de gevallen om (ex-)partners. Andersom (dader vrouw-slachtoffer man) gaat het in 81% van de gevallen om (ex-)partners.
- Eenvoudige mishandeling is verreweg de meest voorkomende vorm van geweld tussen (ex-)partners, gevolgd door bedreiging en zwaar fysiek geweld.

Ten aanzien van stalking kunnen we het volgende zeggen:

- Over de afgelopen vijf jaar is sprake van een toename van het aantal incidenten overlast stalking en blijft het aantal misdrijven stalking constant.
- Bij alle incidenten stalking (zowel misdrijven als overlast meldingen) is het slachtoffer in 83% van de gevallen een vrouw.
- In de politiegegevens stalking waar dader en slachtoffer bekend zijn (alleen misdrijven) zien we 6 à 7 keer vaker dader man-slachtoffer vrouw dan andersom.
- De risico-inschatting wordt relatief vaker bij gevallen dader man-slachtoffer vrouw afgenomen (65%) dan bij de dader vrouw-slachtoffer man zaken (42%) en gaat het in 81% van de gevallen om (ex-)partners.
- Het resultaat van de risico-inschatting in geval van een vrouwelijk slachtoffer en een mannelijke dader, laat in 55% van de gevallen een hoog risico zien, bij een mannelijk slachtoffer en een vrouwelijke dader wordt het risico in 17% van de gevallen hoog ingeschat.

- Een kwart van alle misdrijven stalking met een bekende dader en slachtoffer, betreft (ex-) partner stalking, in vrijwel alle gevallen is de dader in deze gevallen een man.

Ten aanzien van femicide kunnen we het volgende zeggen:

- In de periode 2020-2023 zijn er acht gevallen van (ex-)partnerdoding geweest in Den Haag, waarvan zeven gevallen 'man doodt vrouw' en één geval 'vrouw doodt man'.
- Uit CBS gegevens over niet-natuurlijk overlijden blijkt dat van de gedode volwassen vrouwen, 66% gedood is door de (ex-)partner, terwijl van de gedode volwassen mannen 4% gedood is door (ex-)partner. Aangezien er veel meer mannen worden vermoord dan vrouwen, is de man/vrouw verhouding onder door (ex-)partners gedode personen 1/7.

4 Resultaten duidingssessie: Kernpunten

Opzet en doel van de duidingssessie

In de afrondende fase van het onderzoek is een duidingssessie georganiseerd om de voorlopige resultaten te bespreken en te duiden met experts. Vertegenwoordigers van de politie, Veilig Thuis, het Zorg- en Veiligheidshuis, De Waag en de gemeente Den Haag brachten hun gezamenlijke expertise in op het gebied van zorg, veiligheid, beleid, onderzoek en hulpverlening rondom gender gerelateerd geweld. Tijdens de bijeenkomst werden de voorlopige resultaten gepresenteerd, werd gereflecteerd op de betekenis van de data en werd verkend wat de mogelijke implicaties zijn voor de aanpak van gender gerelateerd geweld in Den Haag.

Kanttekening vooraf

De politie benadrukte tijdens de duidingssessie dat het begrip 'gender' zeer breed is (inclusief lhbtq+), en geen specifiek aandachtspunt vormt binnen de politie. Mede daarom is besloten om vanaf het begin de focus van dit onderzoek te beperken tot sekse en huiselijk geweld, stalking en moord/doodslag.

De deelnemers van de duidingssessie benadrukken dat bestaande registratiesystemen – zoals die van de politie en Veilig Thuis – oorspronkelijk niet zijn ingericht om gerichte informatie over gender gerelateerd geweld te leveren, waardoor het vaak onduidelijk is wie wat doet tegen wie en in welke hoedanigheid. De gegevens zijn fragmentarisch, moeilijk vergelijkbaar en daardoor beperkt bruikbaar voor beleidsvorming of wetenschappelijk onderzoek. Hoewel de politie in dit onderzoek data beschikbaar stelde, bleek ook dit systeem beperkt in wat het kan leveren. De deelnemers benadrukten dat cijfers belangrijk zijn, maar niet voldoende. Een belangrijke kanttekening is dan ook dat de resultaten met de nodige voorzichtigheid moeten worden geïnterpreteerd.

1. Beperkingen van registratiesystemen

Uit de duidingssessie blijkt dat registratiesystemen – zoals die van de politie en Veilig Thuis – nog onvoldoende aansluiten op de informatiebehoefte rondom gender gerelateerd geweld. Registratiesystemen zijn complex, bieden geen volledig beeld en bevatten structurele beperkingen die het lastig maken om relevante gegevens eruit te halen. Hoewel in dit onderzoek een poging is gedaan om bruikbare informatie uit het politiesysteem te halen, werd ook in de duidingssessie bevestigd hoe uitzonderlijk en ingewikkeld dit is. Zo werd tijdens de duidingssessie benadrukt dat het vaak

aan de hand van politieregistratiesystemen onduidelijk is wie wat tegen wie doet omdat gesproken wordt van betrokkenen, zeker als het incident is geregistreerd onder 'ruzie/twist' en er geen misdrijf is geregistreerd. De gegevens zijn dus niet altijd volledig of eenduidig. Wat het extra ingewikkeld maakt, is dat ook andere factoren – zoals de psychische toestand van de pleger, (patriarchale) motieven, patronen, psychische problematiek of relationele dynamiek – een rol kunnen spelen bij het geweld, maar niet zichtbaar worden in de beschikbare data, aldus de deelnemers. De deelnemers van de duidingssessie benadrukten dat vooral het ontbreken van contextuele informatie ruis in de interpretatie van de aard en ernst van het geweld in de hand werkt. Dit maakt het lastig om gericht beleid te ontwikkelen of passende interventies te formuleren. De resultaten van dit onderzoek moeten dan ook met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

2. Cijfers geven slechts een deel van het verhaal

Zoals hierboven reeds aangestipt, wijzen deelnemers van de duidingssessie op de beperkingen van deze cijfers. Ze benadrukken dat dergelijke cijfers slechts een deel van het verhaal vertellen. Zo komt onderrapportage expliciet ter sprake. De deelnemers noemen vooral dat met name psychisch geweld – zowel door mannen als vrouwen – onderbelicht blijft in de data. De cijfers moeten daarom worden geïnterpreteerd in samenhang met kwalitatieve inzichten. Ze geven richting, maar geen volledig beeld, aldus de deelnemers.

3. Behoefte aan kwalitatieve verdieping

Naast kwantitatieve data is er een duidelijke behoefte aan kwalitatief onderzoek om patronen, motieven en contexten beter te begrijpen. Denk hierbij aan:

- Dossieronderzoek.
- Interviews met slachtoffers en plegers.
- Casusanalyses.
- Verdieping in daderprofielen en relatie/gezinsdynamieken.

4. Reflectie op effectiviteit en opvolging

De sessie roept vragen op over de effectiviteit van de huidige aanpak:

- Worden meldingen adequaat opgevolgd?
- Wat gebeurt er na een melding?
- Hoeveel zaken leiden tot vervolging of hulpverlening?

Er lijkt behoefte te zijn aan meer inzicht in de gehele keten: van melding tot interventie. Ook wordt gepleit voor meer aandacht voor de voorkant van het proces – vroegsignalering en preventie – om escalatie te voorkomen.

5. Belang van een preventieve en gendersensitieve aanpak

De deelnemers benadrukken het belang van een preventieve benadering, waarin gendernormen, sociale verwachtingen en relationele patronen worden meegenomen. Er lijkt behoefte te zijn aan:

- Meer aandacht voor psychisch geweld, dat vaak onzichtbaar blijft maar grote impact heeft;
- Meer aandacht voor plegers, ook buiten het strafrechtelijk kader (bijv. via hulpverlening of gedragsinterventies);
- Genderspecifieke hulpverlening, waarbij ook mannen passende ondersteuning krijgen;
- Versterking van signalering in de directe leefomgeving (scholen, buurten, zorginstellingen);
- Bewustwording en educatie, bijvoorbeeld via jongerenwerk en sociale media.

De deelnemers pleiten voor een aanpak die niet alleen reageert op incidenten, maar ook inzet op vroegsignalering, normverandering en relationele veiligheid.

Al met al maakt de duidingssessie duidelijk dat kwantitatieve politiedata over gender gerelateerd geweld in Den Haag slechts een beperkt en vaak onvolledig beeld geven. De politiedata zijn oorspronkelijk niet ingericht om specifieke informatie over gender gerelateerd geweld te registreren, waardoor belangrijke context ontbreekt. Dit wordt versterkt door gebrekkige registratie, een gebrek aan contextuele informatie en het ontbreken van genderspecifieke duiding in bestaande systemen. Hierdoor blijven belangrijke vormen van geweld, zoals psychisch geweld, onderbelicht en is het lastig om effectief beleid te ontwikkelen. De deelnemers benadrukken dat cijfers slechts een deel van het verhaal vertellen en dat kwalitatieve verdieping noodzakelijk is om de complexiteit van gender gerelateerd geweld goed te begrijpen. Er is behoefte aan een integrale aanpak die verder kijkt dan incidentregistratie en inzet op vroegsignalering, bewustwording en gendersensitieve preventie.

5 Conclusie en aanbevelingen

Dit verkennende onderzoek, uitgevoerd door het Verwey-Jonker Instituut in opdracht van de gemeente Den Haag, had als doel inzicht te verkrijgen in de aard en omvang van gender gerelateerd geweld in Den Haag en te verkennen of via bestaande registratiesystemen hierover informatie is te verkrijgen. Het onderzoek omvatte een analyse van politiedata van Politie Eenheid Den Haag en gesprekken met relevante organisaties zoals de politie, Veilig Thuis en de reclassering. Daarnaast hebben we extra gesprekken gevoerd met het CBS en de Universiteit Leiden over data met betrekking tot femicide. In de afrondende fase van het onderzoek is een duidingssessie georganiseerd om de voorlopige resultaten te bespreken en te duiden met experts, bestaande uit vertegenwoordigers van de politie, Veilig Thuis, het Zorg- en Veiligheidshuis, De Waag en de gemeente Den Haag.

Op basis van deze verkenning concluderen we dat bestaande registratiesystemen onvoldoende informatie bevatten over gender gerelateerd geweld, maar dat het politiesysteem wel enige relevante informatie heeft die ontsloten kan worden door specifieke query's (zie Bijlage 1 voor een uitgebreide reflectie op het gebruik van politiedata). Om iets te kunnen zeggen over gender gerelateerd geweld in de zin van man-vrouwverschillen moet er minimaal informatie zijn over zowel slachtofferschap en daderschap, als over sekse en meerderjarigheid/minderjarigheid. Dit is slechts van een deel van de geregistreerde incidenten van huiselijk geweld bekend. De gepresenteerde data van de politie zijn uniek door de gemaakte selectie (slachtofferschap/daderschap, sekse en meerderjarig/minderjarig) en dit betekent dat de politiedata die in dit rapport zijn gepresenteerd over gender gerelateerd geweld in Den Haag, door hun uniciteit, niet zijn te vergelijken met andere bronnen.

In dit hoofdstuk beantwoorden we eerst de vragen van het onderzoek. In paragraaf 5.1 komen we tot een algemene conclusie, en in paragraaf 5.2 geven we een aantal aanbevelingen.

5.1. Bevindingen

5.1.1. Relevantie registratiesystemen

Welke registratiesystemen bevatten informatie over gender gerelateerd geweld?

Er zijn een aantal registratiesystemen die informatie bevatten over gender gerelateerd geweld in Den Haag, met name politiedata van de eenheid Den Haag.

Het registratiesysteem van Veilig Thuis geeft geen informatie over slachtoffer- en daderpositie, noch over de sekse of gender. Informatie wordt geregistreerd op relatie of gezinsniveau, zonder aan te geven wie wat doet tegen wie, en met welke impact. De focus van registratie ligt op gezinssystemen/huishoudens, in plaats van op individuele kenmerken of rollen. Het registratiesysteem van Veilig Thuis kan daarom niet gebruikt worden voor een kwantitatieve analyse. De informatie kan alleen worden achterhaald via tijdrovend en diepgaand dossieronderzoek. Veilig Thuis Haaglanden is in principe bereid om hieraan mee te werken, maar alleen als dit onderdeel is van een landelijke aanpak waarbij ook andere regio's betrokken zijn.

Het registratiesysteem van de reclassering bevat ook informatie, maar deze is deels gebaseerd op informatie uit de politieregistratie en daarmee dus gedeeltelijk redundant. We gaan daarom niet verder in op het systeem van de reclassering.

Hoe toegankelijk zijn deze systemen?

De toegankelijkheid van deze systemen varieert. Politiedata zijn toegankelijk via specifieke query's en selecties, uitgevoerd door dataspecialisten. De gegevens van Veilig Thuis zijn moeilijker toegankelijk vanwege de focus op gezinssystemen/huishoudens en het ontbreken van standaardregistratie van gender en rol van betrokkenen. Een dossieranalyse is de enige mogelijkheid om inzicht te krijgen in gender gerelateerd geweld.

Welke informatie bevatten deze systemen?

Politiedata bevatten informatie over incidenten van huiselijk geweld, stalking, en moord en doodslag, inclusief details over de relatie tussen dader en slachtoffer, en de aard van het geweld. Veilig Thuis registreert meldingen op basis van gezinssystemen/huishoudens, maar mist gedetailleerde gegevens over gender en de specifieke rol van betrokkenen. We hebben geen zicht op welke gegevens via dossieranalyse makkelijk naar boven zijn te halen.

In hoeverre zijn de verschillende soorten gender gerelateerd geweld te onderscheiden in deze systemen?

In politiedata zijn verschillende soorten geweld te onderscheiden, zoals huiselijk geweld, stalking, en femicide, en kan worden onderzocht of sprake is van gender gerelateerd geweld. Echter, de gegevens zijn beperkt door onder meer onderregistratie en het ontbreken van gedetailleerde contextuele informatie. Vanuit het registratiesysteem van Veilig Thuis is het moeilijk om specifieke vormen van gender gerelateerd geweld te onderscheiden vanwege de focus op registratie van gezin/huishouden. Alleen via een verdiepende dossieranalyse is informatie over verschillende soorten gender gerelateerd geweld te verkrijgen.

Welke mogelijkheden bieden deze systemen om (door het koppelen van gegevens) de relevante informatie over gender gerelateerd geweld te onttrekken?

Het koppelen van gegevens tussen politie en Veilig Thuis kan waardevolle inzichten bieden, maar wordt bemoeilijkt door verschillen in registratiesystemen en de beschikbaarheid van gedetailleerde gegevens. Samenwerking en gegevensuitwisseling tussen organisaties zijn cruciaal om in de toekomst een volledig beeld te krijgen.

Concluderend: Het is niet mogelijk om een volledig beeld te krijgen van gender gerelateerd geweld op basis van bestaande registratiedata. Ook als niet naar gender maar naar sekseverschillen wordt gekeken, blijkt momenteel alleen het politiesysteem en het niet-natuurlijke doodsoorzakenbestand van het CBS, informatie hierover te bevatten (en niet het systeem van Veilig Thuis). Daarom heeft het onderzoek zich gericht op het politieregistratiesysteem. Om een meer volledig beeld te kunnen krijgen, zou de registratie in elk geval bij Veilig Thuis, maar ook bij de politie, moeten worden aangepast. Dat is een landelijke aangelegenheid.

5.1.2. Resultaat analyse politiedata

De laatste vraag van het onderzoek betrof de analyse van registratiegegevens: ***Wat levert de analyse van de gegevens op?***

Uit de data van politie Eenheid Den Haag komt duidelijk naar voren dat vrouwen disproportioneel vaker slachtoffer zijn van geweld door mannen dan andersom. Dit komt naar voren uit de analyse van huiselijk geweld incidenten: als het gaat om eenvoudige en ernstige mishandeling, bedreiging, vernieling en andere geweldsmisdrijven, zijn vrouwen twintig keer vaker slachtoffer van een mannelijke dader dan mannen van een vrouwelijke dader. Als we kijken naar stalking als vorm van huiselijk geweld, komt naar voren dat vrouwen in ruim vier vijfde van de gevallen slachtoffer zijn.

Als sprake is van stalking (misdrijf stalking, niet overlast stalker) in de privésfeer en het (semi) publieke domein zijn vrouwen 6 á 7 keer vaker slachtoffer van een mannelijke dader dan mannen van een vrouwelijke dader. Een kwart van deze gevallen betreft (ex-)partner stalking, hierbij zijn mannen vrijwel altijd de dader. Echter, ook in de (semi)publieke sfeer zijn vaker vrouwen slachtoffer van stalking door een man en kan gesproken worden van gender gerelateerd geweld. In geval van stalking door een man zijn vrouwen ook vaker slachtoffer van ernstiger vormen van stalking waarbij het risico op levensbedreigend geweld hoog is (vergeleken met de kleinere groep mannen die door een vrouw worden gestalkt). Femicide komt zeven keer vaker voor bij vrouwelijke slachtoffers dan partnermoord door een vrouw bij mannelijke slachtoffers.

Als het gaat om geweld is duidelijk dat vrouwen vaker slachtoffer zijn van gender gerelateerd geweld en dat dit geweld ook ernstiger is. Maar om echt iets te kunnen zeggen over gender gerelateerd geweld is veel meer informatie nodig. Om bijvoorbeeld inzicht te krijgen of sprake is van dwingende controle (intieme terreur) in een relatie, gaat het niet alleen om het vaststellen van gedragingen en incidenten, maar vooral om het (jarenlange) patroon waarin de één het leven van de ander bepaalt, de vrijheid van de ander inperkt en angst veroorzaakt bij partner en kinderen. Hierbij is de context waarin het geweld zich afspeelt en de machtsdynamiek belangrijk (Lünnemann 2025; Römkens, 2025). Registratie van gender gerelateerd geweld moet minimaal inzicht geven in: wie het geweld pleegt, het soort geweld, tegen wie het geweld wordt gepleegd, de relatie tussen pleger en slachtoffer, de gevolgen van geweld, de rol van controle en dwang binnen geweld (Vaan et al., 2016).

5.1.3. Inzicht in gender gerelateerd geweld vraagt meer informatie

Registratiesystemen geven een beperkt beeld, onder meer door het ontbreken van vooral contextuele informatie en het feit dat bestaande systemen niet zijn ingericht op het expliciet herkennen van gender gerelateerde factoren. Bestaande registratiesystemen zijn slechts beperkt of niet bruikbaar voor het verkrijgen van een volledig en genuanceerd beeld van gender gerelateerd geweld. Cruciale informatie ontbreekt over de relatie tussen dader en slachtoffer, het type geweld, waaronder dwang en controle, en de context waarin het geweld plaatsvindt. Bovendien bevatten de huidige systemen geen of nauwelijks gegevens over geweld tegen lhbtq+ personen, waardoor deze groep in de cijfers grotendeels onzichtbaar blijft. Belangrijke patronen, zoals machtsongelijkheid en psychisch geweld, blijven veelal onderbelicht. Hierdoor ontstaat ruis in de interpretatie van data omtrent de aard en ernst van het geweld. Cijfers vertellen slechts een deel van het verhaal, en er is sprake van onderrapportage, zo komt uit de duidingssessie naar voren. Om een volledig en realistischer beeld te krijgen van gender gerelateerd geweld, is het noodzakelijk om

kwantitatieve gegevens aan te vullen met kwalitatieve inzichten, zoals casusanalyses, interviews en dossieronderzoek. Door deze kwalitatieve verdieping wordt het patroon van dwingende controle of de ernst van het geweld duidelijk, en de impact ervan op de partner en de kinderen en hoe dit verschillend uitwerkt naar gender. Via interviews met (jong)volwassenen met verschillende gender achtergrond kan meer inzicht komen in (eventuele) verschillen in geweld naar gender. Daarnaast kunnen interviews inzicht geven in de context waarbinnen het geweld plaatsvindt, en de impact op het welzijn, de gezondheid, de bewegingsvrijheid van volwassenen en kinderen. Maar ook inzicht in wat slachtoffers, plegers, en kinderen heeft geholpen in het stoppen van het geweld. Ook kan via casusanalyse en dossieronderzoek, naast interviews, meer inzicht komen in verschillende risicofactoren, waardoor meer inzicht komt in signalen die professionals moeten leren herkennen. Deze kennis is nodig voor effectieve beleidsvorming en gerichte interventies.

Daarnaast wordt door de experts van de duidingssessie het belang aangegeven van een integrale en preventieve aanpak, waarin gendersensitiviteit, bewustwording en vroegsignalering centraal staan. Zij benadrukken dat aan de hand van structurele verbeteringen in registratie, gecombineerd met diepgaand inzicht in de achterliggende dynamieken, beleid kan worden (door)ontwikkeld dat daadwerkelijk bijdraagt aan het voorkomen en terugdringen van gender gerelateerd geweld.

5.2. Aanbevelingen

De gemeente wil weten of het ingezette beleid daadwerkelijk bijdraagt aan het sneller herkennen en effectiever aanpakken van intieme terreur, (ex-)partnerstalking en schadelijke praktijken. Om dit te kunnen meten is onderzoek nodig over een langere periode, waar zowel aandacht is voor (verbeterde) registratiegegevens als voor kwalitatieve informatie. Dit verkennende onderzoek was noodzakelijk als eerste stap om zicht te krijgen op de aard en omvang van gender gerelateerd geweld in Den Haag op grond van bestaande registratiegegevens. De onderstaande aanbevelingen zijn niet alleen op Den Haag gericht. Als het gaat om aanbevelingen met betrekking tot registratie van data die van belang is voor inzicht in gender gerelateerd geweld, zijn de aanbevelingen gericht aan de landelijke overheid of Veilig Thuis en de politie op landelijk niveau. Dit neemt niet weg dat de gemeente Den Haag wel degelijk de opdracht kan geven tot het doen van verdiepend onderzoek.

Op basis van de bevindingen van dit verkennende onderzoek, waaronder de duidingssessie, kunnen de volgende aanbevelingen worden geformuleerd:

Bevordering van samenwerking en gegevensuitwisseling

- Onderstreep het belang van samenwerking tussen verschillende organisaties zoals politie en Veilig Thuis om een meer volledig zicht te krijgen op de aard en omvang van gender gerelateerd geweld in Den Haag.
- Bevorder samenwerking en gegevensuitwisseling tussen politie, Veilig Thuis, en andere relevante organisaties.

Verbetering van registratie

Verbeter waar mogelijk de registratie van gender en de rol van betrokkenen in onder meer politie- en Veilig Thuis-systemen en werk toe naar het ontwikkelen van uniforme definities en categorieën voor verschillende vormen van gender gerelateerd geweld. Neem hierbij bij voorkeur de uitgangspunten van De Vaan et al. (2016) in ogenschouw. Het kader dat van De Vaan en collega's aanreiken bestaat uit zes dimensies die gezamenlijk inzicht geven in de aard en dynamiek van gender gerelateerd geweld. Dit kader gaat verder dan alleen het registreren van sekse of geweldstype en benadrukt de noodzaak van contextuele informatie. De zes dimensies zijn:

1. Wie het geweld pleegt (daderprofiel).
2. Tegen wie het geweld wordt gepleegd (slachtofferprofiel).
3. Het soort geweld (fysiek, psychisch, seksueel, economisch).
4. De relatie tussen pleger en slachtoffer.
5. De gevolgen van het geweld.
6. De rol van controle en dwang binnen het geweld.

Deze dimensies maken het mogelijk om geweld gendersensitief te analyseren, met oog voor machtsverhoudingen, afhankelijkheid en structurele ongelijkheid. Het is aan te bevelen om het gebruik van een dergelijk kader te overwegen, aangezien dit mogelijk kan bijdragen aan een beter begrip van gender gerelateerd geweld. Dit betreft niet alleen de registratie, het is ook een kader dat door organisaties zelf gebruikt kan worden; het biedt een handreiking aan professionals dat zij op deze dimensies inzicht kunnen krijgen in gender gerelateerd geweld. Op die manier kunnen professionals zich meer bekwamen in gendersensitief werken.

Aanvullend onderzoek via kwalitatieve data

- Voer aanvullend en verdiepend kwalitatief onderzoek uit om onder meer contextuele factoren beter te begrijpen en diepere inzichten te verkrijgen in motieven, geweldspatronen en dynamieken en de context van het geweld. Kwalitatieve verdieping is essentieel om meer context te bieden aan cijfers, inzicht te krijgen in motieven en de rol van psychisch geweld nader inzichtelijk te maken en aan het licht te brengen, aangezien dit vaak onder de radar blijft. Het is aan te raden om een meerjarig onderzoeksprogramma te starten met:
 - a. Interviews met slachtoffers/naasten en plegers.
 - b. Dossieronderzoek bij organisaties zoals politie en/of Veilig Thuis.
 - c. Casusanalyses (denk bijvoorbeeld door niet-dodelijke en dodelijke geweldsincidenten van de afgelopen 15-20 jaar met elkaar te vergelijken) om meer inzicht te krijgen in patronen, risicofactoren, context en dynamiek.
- Onderzoek ook geweld tegen lhbtqi+ personen, dat nu onderbelicht blijft. Of andere specifieke groepen als slachtoffers van huwelijksdwang, achterlating en genitale verminking.

Aanvullend onderzoek via kwantitatieve data

- Om diepgaander inzicht te verkrijgen in de patronen en achtergronden van gender gerelateerd geweld, wordt aanbevolen om gebruik te maken van CBS Microdata over dodelijk geweld. In dit huidige onderzoek was dit niet mogelijk, vanwege de scope van het onderzoek. Het gebruik van deze microdata vereist het indienen van een formele aanvraag bij het CBS. Wanneer deze gegevens worden gecombineerd met kwalitatieve verdieping en contextuele duiding, kunnen ze waardevolle inzichten opleveren in de aard en achtergrond van ernstige geweldsincidenten. Het combineren van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens biedt belangrijke mogelijkheden om trends, risicofactoren en contextuele verschillen beter te begrijpen.
- Verken de mogelijkheden om de Gezondheidsenquête uit te breiden met gender gerelateerde vraagstukken: Wat meet de huidige Gezondheidsenquête precies met betrekking tot gender, en in hoeverre geven deze gegevens voldoende inzicht in het welzijn van verschillende gendergroepen binnen de stad? Door de Gezondheidsenquête uit te breiden met gerichte gender gerelateerde vragen, en door structureel en meerjarig aandacht te besteden aan gender, kan de gemeente beter in kaart brengen hoe het daadwerkelijk gaat met haar inwoners. Dit biedt niet alleen waardevolle input voor inclusief gezondheidsbeleid, maar mogelijk draagt dit ook bij aan het signaleren van ongelijkheden en het ontwikkelen van gerichte interventies die aansluiten bij de behoeften van alle inwoners.

Literatuurlijst

Akkermans, M.M.P., Derksen, E.L.J, Kloosterman, J.G., Moons, E.A.L.M.G., & Wingen, M. (2023). *Huiselijk geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag 2022* (Prevalentiemonitor). CBS. <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2023/03/prevalentiemonitor-huiselijk-geweld-en-seksueel-grensoverschrijdend-gedrag>.

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2024). *Impactmonitor aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2024*. [Impactmonitor huiselijk geweld en kindermishandeling](#).

Duysak, S., Galesloot, N, Korf, W., & Schols, H. (2022). *De rol van gender bij geweld*. Regioplan. <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-6af9e03538badb5b2d8ea3d740c88f676abfa59c/pdf>.

Lünnemann, K.D. (2025). *Patronen van geweld in intieme relaties en femicide*. Justitiële Verkenningen, Femicide in perspectief. Jrg. 51, nr. 3, p. 93-109

Lünnemann, K.D & Ter Woerds, S. (2021). *Meer dan een ruzie. Politie in de netwerkaanpak huiselijk geweld*. Politie & Wetenschap; Verwey-Jonker instituut.

Römkens, R. (2010). *Omstreden gelijkheid; over de constructie van (on) gelijkheid van vrouwen en mannen in partnergeweld*, Justitiële Verkenningen, 36(8), p. 11-32.

Römkens, G.M.F. (2025). *Een lange weg. Naar herkenning van femicide als genderprobleem in Nederland*. Justitiële Verkenningen, Femicide in perspectief. Jrg. 51, nr. 3, p.12-37.

Samadi, M. (2024). *Femicide of moord?: Over het belang van een feministisch perspectief bij gendergerelateerde moorden*. Rechtsgeleerd Magazijn Themis, 2024(3), 117-129. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4105346>.

Vaan, K.B.M. de, Boer, M.M. de & Vanoni, M.C. (2013) *Genderscan aanpak huiselijk geweld*, Amsterdam: Regioplan.

Vaan, K. de, Dijkstra, S. & Witkamp, B. (2016). *Verbetering gendersensitiviteit prevalentieonderzoek huiselijk geweld*. Amsterdam: Regioplan.

Vaan, K.B.M. de, Harthoorn, H. & Martina, K. (2021). *Gendersensitiviteit in de Nederlandse aanpak van huiselijk geweld*, Amsterdam: Regioplan.

Bijlage: Methodologische reflectie

Beperkingen van het gebruik van politiedata bij onderzoek naar gender gerelateerd geweld

Gender gerelateerd geweld is een complex en wijdverspreid probleem dat diepgaande analyse en begrip vereist. Hoewel in deze eerste verkenning politiedata als primaire bron van informatie is gebruikt, zijn er beperkingen en uitdagingen verbonden aan het gebruik ervan. Hieronder bespreken we de belangrijkste beperkingen van politiedata in het onderzoek naar gender gerelateerd geweld en wordt de noodzaak van aanvullende onderzoeksmethoden benadrukt om een vollediger beeld te krijgen.

Complexiteit van registratiesystemen

Er moet voorzichtigheid worden betracht bij de interpretatie van de politiegegevens. Het onderzoek is primair gebaseerd op politiedata, wat een beperkt beeld geeft van de aard en omvang van gender gerelateerd geweld in Den Haag. De beperkte definitie en de focus op politiedata betekenen dat het onderzoek niet alle vormen van gender gerelateerd geweld omvat. Dit is dus geen volledig en compleet beeld van de omvang en aard van het probleem. Politiedatasystemen zijn primair bedoeld voor opsporingsdoeleinden en registreren niet altijd de informatie die nodig is om een volledig beeld van gender gerelateerd geweld te krijgen. Dit bemoeilijkt het om specifieke gegevens over gender gerelateerd geweld uit de data te halen en te interpreteren. Voorzichtigheid is dan ook geboden bij het gebruik van deze data, omdat ze niet representatief zijn voor alle vormen van gender gerelateerd geweld.

Doel van gegevensverzameling

Politiedata worden voornamelijk verzameld om strafbare feiten op te sporen en te vervolgen. Dit betekent dat de focus ligt op informatie die nuttig is voor juridische procedures, niet noodzakelijkerwijs voor wetenschappelijk onderzoek. Hierdoor kunnen de gegevens onvolledig of niet gedetailleerd genoeg zijn voor onderzoeksdoeleinden, omdat bepaalde contextuele of kwalitatieve informatie mogelijk ontbreekt.

Onderregistratie en inconsistenties

Veel gevallen van gender gerelateerd geweld worden niet gerapporteerd aan de politie, vaak vanwege angst, schaamte of gebrek aan vertrouwen in officiële instanties. Dit leidt tot onderregistratie, waardoor de gegevens een vertekend beeld geven van de werkelijke omvang van het probleem. Bovendien kunnen er inconsistenties zijn in hoe incidenten worden geregistreerd, waarbij sommige vormen van gender gerelateerd geweld ondergerapporteerd of anders geregistreerd worden dan andere.

Beperkte contextuele informatie

Politiedata bevatten vaak beperkte informatie over de context van het geweld, zoals de sociale, economische en psychologische factoren die een rol spelen. Deze contextuele informatie is cruciaal voor het begrijpen van de oorzaken en gevolgen van gender gerelateerd geweld, maar ontbreekt vaak in politiedata.

Inherente beperkingen van secundaire data

Veel van de hierboven genoemde kanttekeningen zijn inherent aan het gebruik van secundaire data. Secundaire data, zoals politiedata, zijn oorspronkelijk verzameld voor andere doeleinden dan wetenschappelijk onderzoek, wat kan leiden tot beperkingen in de bruikbaarheid en volledigheid van de gegevens voor onderzoeksdoeleinden.

Noodzaak voor aanvullend onderzoek

Dit onderzoek benadrukt de noodzaak van aanvullend onderzoek om een vollediger en nauwkeurer beeld van gender gerelateerd geweld te krijgen. Aanvullende methoden, zoals dossieronderzoek en kwalitatief onderzoek, zijn essentieel om effectieve beleidsmaatregelen te kunnen ontwikkelen. Bestaande registratiesystemen, waaronder politiedata, bieden vaak beperkte contextuele informatie over sociaal-culturele factoren die bijdragen aan gender gerelateerd geweld. Voor een volledig begrip van het probleem is aanvullende kwalitatieve data nodig, zoals interviews of uitgebreid dossieronderzoek.

COLOFON

Auteurs:	Drs. B. Tierolf Dr. S.M. Ganpat Mr. Dr. K. D. Lünemann R.D.W. Glijn, MSc
Illustratie	Microsoft Copilot
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Giessenplein 59-C 3522 KE Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, juni 2025

ISBN: 978-94-6409-391-9

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.
Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.
Partial reproduction of the text is allowed, on the condition that the source is mentioned.

Het gebruik van dit rapport staat iedereen vrij. Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend. In dit rapport wordt verwezen naar verschillende interventies. Dit overzicht van interventies is niet uitputtend. Bovendien zijn niet alle interventies geëvalueerd. Het overzicht van interventies dient daarom vooral ter inspiratie voor de aanpak van lokaal beleid ter preventie van radicalisering en ongewenste polarisatie. In de rapportage wordt verwezen naar webpagina's. Deze kunnen in de loop van de tijd veranderen.